

Ekologické zemědělství a jeho vliv na rozvoj venkova v mikroregionu Hornolidečsko

Bc. Lucie Povalačová

Diplomová práce
2016

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta managementu a ekonomiky

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta managementu a ekonomiky
Ústav regionálního rozvoje, veřejné správy a práva
akademický rok: 2015/2016

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Bc. Lucie Povalačová**
Osobní číslo: **M14646**
Studijní program: **N6202 Hospodářská politika a správa**
Studijní obor: **Veřejná správa a regionální rozvoj**
Forma studia: **prezenční**

Téma práce: **Ekologické zemědělství a jeho vliv na rozvoj venkova v mikroregionu Hornolidečsko**

Zásady pro vypracování:

Úvod

Definujte cíle práce a použité metody zpracování práce.

I. Teoretická část

- Podejte přehled metod a přístupů k ekologickému zemědělství jako faktoru rozvoje venkova.
- Charakterizujte vývoj ekologického zemědělství v EU a ČR v návaznosti na Společnou zemědělskou politiku EU.

II. Praktická část

- Představte vývoj, strukturu a financování ekologického zemědělství v mikroregionu Hornolidečsko.
- Na základě semistrukturovaných rozhovorů s vybranými aktéry ekologického zemědělství v mikroregionu Hornolidečsko vyhodnoťte jeho současné problémy a vazby z pohledu produkčních i mimoprodukčních funkcí.
- Navrhňte projekt pro podporu ekologického zemědělství za účelem rozvoje venkova v mikroregionu Hornolidečsko s využitím metody kritické cesty.

Závěr

Rozsah diplomové práce: cca 70
Rozsah příloh:
Forma zpracování diplomové práce: tištěná/elektronická

Seznam odborné literatury:

BEČVÁŘOVÁ, Věra a Ivo ZDRÁHAL. Rozvoj zemědělství a venkova v evropském modelu agrární politiky: formování strategie v kontextu změn prostředí. 1. vyd. Brno: Mendelova univerzita v Brně, 2013, 129 s. ISBN 978-807-3757-717.

DANNENBERG, Peter and Elmar KULKE. Economic Development in Rural Areas: Functional and Multifunctional Approaches. 1st ed. Farnham: Ashgate, 2015, 256 p. ISBN 978-1-4724-4483-7.

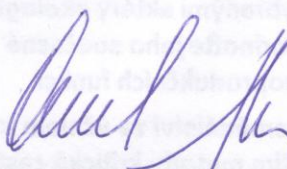
FOSSEL, Peter V. Organic Farming: How to Raise, Certify, and Market Organic Crops and Livestock. 1st ed. Minneapolis, MN: Voyageur Press, 2007, 176 p. ISBN 978-0-7603-4571-9.

KLUFOVÁ, Renata. Demografický vývoj a typologie českého venkova v kontextu prostorových souvislostí. 1. vyd. Praha: Wolters Kluwer, 2015, 275 s. ISBN 978-80-7478-733-1.

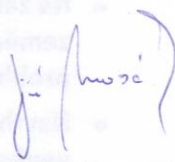
WISWALL, Richard. The Organic Farmer's Business Handbook: A Complete Guide to Managing Finances, Crops, and Staff - and Making a Profit. 1st ed. White River Junction, VT: Chelsea Green, 2009, 224 p. ISBN 978-1-60358-142-4.

Vedoucí diplomové práce: **RNDr. Pavel Bednář, Ph.D.**
Ústav regionálního rozvoje, veřejné správy a práva
Datum zadání diplomové práce: **15. února 2016**
Termín odevzdání diplomové práce: **18. dubna 2016**

Ve Zlíně dne 15. února 2016

doc. RNDr. PhDr. Oldřich Hájek, Ph.D.
děkan

Mgr. Jiří Novosák, Ph.D.
ředitel ústavu

PROHLÁŠENÍ AUTORA DIPLOMOVÉ PRÁCE

Prohlašuji, že

- beru na vědomí, že odevzdáním diplomové práce souhlasím se zveřejněním své práce podle zákona č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, bez ohledu na výsledek obhajoby;
- beru na vědomí, že diplomová práce bude uložena v elektronické podobě v univerzitním informačním systému dostupná k prezenčnímu nahlédnutí, že jeden výtisk diplomové práce bude uložen na elektronickém nosiči v příruční knihovně Fakulty managementu a ekonomiky Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně;
- byla jsem seznámena s tím, že na moji diplomovou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, zejm. § 35 odst. 3;
- beru na vědomí, že podle § 60 odst. 1 autorského zákona má UTB ve Zlíně právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla v rozsahu § 12 odst. 4 autorského zákona;
- beru na vědomí, že podle § 60 odst. 2 a 3 autorského zákona mohu užit své dílo – diplomovou práci nebo poskytnout licenci k jejímu využití jen připouští-li tak licenční smlouva uzavřená mezi mnou a Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně s tím, že vyrovnání případného přiměřeného příspěvku na úhradu nákladů, které byly Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně na vytvoření díla vynaloženy (až do jejich skutečné výše) bude rovněž předmětem této licenční smlouvy;
- beru na vědomí, že pokud bylo k vypracování diplomové práce využito softwaru poskytnutého Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně nebo jinými subjekty pouze ke studijním a výzkumným účelům (tedy pouze k nekomerčnímu využití), nelze výsledky diplomové práce využít ke komerčním účelům;
- beru na vědomí, že pokud je výstupem diplomové práce jakýkoliv softwarový produkt, považují se za součást práce rovněž i zdrojové kódy, popř. soubory, ze kterých se projekt skládá. Neodevzdání této součásti může být důvodem k neobhájení práce.

Prohlašuji,

1. že jsem na diplomové práci pracovala samostatně a použitou literaturu jsem citovala. V případě publikace výsledků budu uveden jako spoluautor.
2. že odevzdaná verze diplomové práce a verze elektronická nahraná do IS/STAG jsou totožné.

Ve Zlíně 18. 4. 2016

Ponlačová
.....
podpis diplomanta

ABSTRAKT

Diplomová práce se zabývá vlivem ekologického zemědělství na rozvoji mikroregionu Hornolidečsko. Cílem práce je navrhnout projekt pro podporu ekologického zemědělství za účelem rozvoje venkova v této oblasti. V úvodu teoretické části je vysvětlen vzájemný vztah zemědělství a venkovského rozvoje. Dále jsou vymezeny principy a hlavní zásady ekologického zemědělství. V závěru teoretické části je popsán vývoj ekologického zemědělství v Evropské unii a v České republice v návaznosti na Společnou zemědělskou politiku Evropské unie. Praktická část se věnuje analýze mikroregionu s důrazem na vývoj ekologického zemědělství v něm. Součástí práce jsou rozhovory s vybranými zemědělskými aktéry a na základě jejich vyhodnocení je navržen projekt s využitím metody kritické cesty.

Klíčová slova: ekologické zemědělství, Společná zemědělská politika, rozvoj venkova, metoda kritické cesty, mikroregion

ABSTRACT

The master thesis deals with the influence of the organic farming on the development of the microregion Horní Lideč. The aim of this thesis is to propose a project which will support the organic farming in order to support the development of countryside in this region. The mutual relationship between agriculture and country development is explained in the first part of the study. Furthermore, the main principles of organic farming are determined. The development of organic farming in the European Union is described in the last part of the thesis. The research is focused on the analysis of the microregion with an emphasis on the development of organic farming of this area. The thesis also consists of interviews made with chosen agricultural actors. The project framework is designed based on the findings acquired by the critical path method.

Keywords: Organic Farming, the Common Agricultural Policy, Rural Development, Critical Path Method, microregion

Na tomto místě bych ráda poděkovala vedoucímu mé diplomové práce panu RNDr. Pavlu Bednářovi, Ph.D. za jeho rady a doporučení, které mi během psaní diplomové práce poskytl. Rovněž bych chtěla poděkovat všem, kteří mi poskytli rozhovory. Další poděkování patří mé rodině a blízkým za jejich podporu během psaní diplomové práce i celého studia.

Prohlašuji, že odevzdaná verze diplomové práce a verze elektronická nahraná do IS/STAG jsou totožné.

OBSAH

ÚVOD	9
1 CÍLE A METODY ZPRACOVÁNÍ PRÁCE	10
1.1 CÍLE PRÁCE	10
1.2 METODY PRÁCE	10
I TEORETICKÁ ČÁST	12
2 ZEMĚDĚLSTVÍ JAKO FAKTOR ROZVOJE VENKOVA	13
2.1 VYMEZENÍ VENKOVA	13
2.1.1 Mezinárodně užívané přístupy k vymezování venkovských regionů	14
2.1.2 Přístupy k vymezování venkovských regionů v ČR	14
2.2 ROZVOJ VENKOVA	15
2.3 VÝVOJ ZEMĚDĚLSTVÍ V ČR PO 2. SVĚTOVÉ VÁLCE	16
2.3.1 Transformační procesy v zemědělství v ČR po roce 1989	17
3 EKOLOGICKÉ ZEMĚDĚLSTVÍ	19
3.1 DŮVODY VZNIKU EKOLOGICKÉHO ZEMĚDĚLSTVÍ	19
3.2 VYMEZENÍ EKOLOGICKÉHO ZEMĚDĚLSTVÍ	19
3.3 CÍLE A PRINCIPY EKOLOGICKÉHO ZEMĚDĚLSTVÍ	20
3.4 METODY EKOLOGICKÉHO ZEMĚDĚLSTVÍ	22
3.4.1 Přírodní zemědělství	22
3.4.2 Biologicko-dynamické zemědělství (Biodynamické hospodaření)	23
3.4.3 Organicko-biologické zemědělství	23
3.4.4 Organické zemědělství (organic agriculture) v anglicky mluvících zemích	24
3.4.5 Biologické zemědělství (biologischer Landbau) v německy mluvících zemích	24
3.4.6 Biologické zemědělství (L' Agriculture biologique) ve francouzsky mluvících zemích	25
3.5 KONTROLY A CERTIFIKACE	25
3.6 EKOLOGICKÉ ZEMĚDĚLSTVÍ JAKO MULTIFUNKČNÍ MODEL	26
4 VÝVOJ EKOLOGICKÉHO ZEMĚDĚLSTVÍ V EU A ČR V NÁVAZNOSTI NA SPOLEČNOU ZEMĚDĚLSKOU POLITIKU EU	29
4.1 SPOLEČNÁ ZEMĚDĚLSKÁ POLITIKA EU (SZP)	29
4.1.1 Reformy Společné zemědělské politiky	31
4.1.2 Financování SZP	33
4.2 VÝVOJ EKOLOGICKÉHO ZEMĚDĚLSTVÍ V EU	34
4.3 VÝVOJ EKOLOGICKÉHO ZEMĚDĚLSTVÍ V ČR	38
4.3.1 Vývoj ekologického zemědělství v krajích ČR	42
4.3.2 Vývoj finančních podpor ekologického zemědělství v ČR	42
II PRAKTICKÁ ČÁST	44

5	MIKROREGION HORNOLIDEČSKO	45
5.1	GEOGRAFICKÁ CHARAKTERISTIKA	45
5.1.1	Přírodní podmínky	46
5.1.2	Obyvatelstvo	47
5.1.3	Dopravní infrastruktura	48
5.1.4	Průmysl.....	50
5.1.5	Životní prostředí	51
5.1.6	Zemědělství.....	53
	Zemědělství v současné době	55
6	ANALÝZA VYBRANÝCH EKOLOGICKÝCH ZEMĚDĚLCŮ A JEJICH VLIV NA ROZVOJ MIKROREGIONU HORNOLIDEČSKO	57
6.1	AGROFYTO, SPOL. S.R.O.	58
6.2	ZEMĚDĚLSKÉ DRUŽSTVO FRANCOVA LHOTA.....	63
7	PROJEKTOVÁ ČÁST.....	69
7.1	VYBUDOVÁNÍ BOURÁRNY MASA VČETNĚ MALOOBCHODNÍ PRODEJNY	69
7.1.1	Popis výchozího stavu a zdůvodnění projektu.....	69
7.1.2	Cíle projektu	69
7.1.3	Popis projektu.....	70
7.1.4	Realizace projektu.....	71
7.1.5	Časový harmonogram projektu.....	71
7.1.6	Metoda kritické cesty projektu	72
7.1.7	Struktura financování projektu	74
7.1.8	Rizika projektu	76
7.1.9	Výhody projektu	76
	ZÁVĚR	77
	SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY.....	78
	SEZNAM OBRÁZKŮ	83
	SEZNAM TABULEK	84
	SEZNAM GRAFŮ.....	85

ÚVOD

Zemědělská politika se téměř denně podepisuje na zdraví každého z nás. Rozhoduje o kvalitě potravin, které jíme, pokrývá více než polovinu krajiny, ve které žijeme, a je hlavním zdrojem práce na venkově.

Fenoménem dnešní doby je zemědělství ekologické. Jedná se o takový způsob hospodaření, který svými zpracovatelskými postupy dbá na životní prostředí a jeho jednotlivé složky, a to především tím, že zakazuje používání syntetických pesticidů a hnojiv. Cílem je produkovat vysoce kvalitní a zdravé potraviny, a vytvářet přirozené podmínky pro chov hospodářských zvířat. Důležitou funkci má také při zachování kulturního rázu zemědělské krajiny a udržování osídlení venkova.

Systému ekologického hospodaření se ze strany státu i Evropské unie dostává stále větší podpory a počet ekologicky hospodařících zemědělců se neustále zvyšuje.

Teoretická část předkládané práce se zaměřuje na spojitost ekologického zemědělství a rozvoje venkovské krajiny. Šetrný způsob zemědělství přispívá k zachování biodiverzity a k vytváření pracovních míst na venkově. Další kapitola podává přehled metod a přístupů ekologického zemědělství a představuje jeho cíle a principy. V teoretické části se práce věnuje také Společné zemědělské politice Evropské unie, která je zde představována jako nejstarší a nejdražší společnou politikou EU. Je zde představen její vývoj společně s postupnými reformami. V návaznosti na ni je zachycen vývoj a současný stav ekologického zemědělství v České republice.

Praktická část je zaměřena na vývoj, strukturu a financování zemědělství v mikroregionu Hornolidečsko. V úvodu jsou vymezeny základní charakteristiky a socioekonomická analýza tohoto území s důrazem na vývoj zemědělství ve vztahu k jeho osídlování. Mikroregion je charakterizován jako typicky venkovský region, který se nachází v méně příznivých horských oblastech. Vzhledem k tomu, že polovina jeho území leží v Chráněné krajinné oblasti Beskydy a část zasahuje také do Chráněné krajinné oblasti Bílé Karpaty, ekologický způsob obhospodařování půdy je vůbec nejvhodnějším způsobem hospodaření pro tuto oblast. Součástí praktické části je zpracován projekt, jehož účelem je podpořit produkční i mimoprodukční aktivity v mikroregionu.

1 CÍLE A METODY ZPRACOVÁNÍ PRÁCE

1.1 Cíle práce

Hlavním cílem předkládané diplomové práce je provést analýzu ekologického zemědělství na území mikroregionu Hornolidečsko, vyhodnotit jeho současné problémy z pohledu produkčních i mimoprodukčních funkcí a na základě toho navrhnout projekt pro podporu ekologického zemědělství za účelem rozvoje venkova.

Prvním dílčím cílem teoretické části je pochopení problematiky ekologického zemědělství ve vztahu k rozvoji venkova, a to tím, že bude podán přehled základních metod, principů a cílů ekologického zemědělství.

V rámci druhého dílčího cíle bude představena Společná zemědělská politika EU a její vliv na vývoj ekologického zemědělství v Evropské unii a České republice.

Na teoretickou část bude navazovat třetím dílčím cílem praktická část diplomové práce, ve které bude provedena analýza ekologického zemědělství v mikroregionu Hornolidečsko s důrazem na jeho vývoj, strukturu a financování. Stručně bude vymezena socioekonomická charakteristika mikroregionu.

Na základě semistrukturovaných rozhovorů s vybranými zemědělskými subjekty budou vyhodnoceny současné problémy v ekologickém zemědělství na území mikroregionu.

Analýza ekologického zemědělství a vyhodnocení odpovědí vybraných aktérů poslouží v návrhové části diplomové práce k vytvoření projektu pro podporu rozvoje venkova.

1.2 Metody práce

Pro zpracování diplomové práce budou použity následující metody.

Literární rešerše

Na základě literární rešerše bude zpracována především teoretická část diplomové práce. Literární rešerši se rozumí prostudování současné literatury týkající se zadaného tématu.

Analýza

Analýzou bude zpracována úvodní kapitola praktické části. Na základě analýzy dochází k podání přehledu a rozboru dané problematiky či zkoumaného jevu.

Rozhovor

Rozhovor bude použit pro získání odpovědí na řízené otázky, které budou kladeny na vybrané subjekty ekologického zemědělství hospodařící na území regionu.

Analýza kritické cesty

Analýza kritické cesty bude aplikována v návrhové části práce.

Kritická cesta je dána sledem kritických činností mezi vstupním uzlem (=začátek projektu) a výstupním uzlem (=konec projektu). Jedná se o nejdelší možnou cestu mezi vstupem a výstupem daného projektu. (Kolčavová, 2010, s. 144)

I. TEORETICKÁ ČÁST

2 ZEMĚDĚLSTVÍ JAKO FAKTOR ROZVOJE VENKOVA

Zemědělství dříve představovalo jednu z nejdůležitějších aktivit venkovského prostoru. Jeho úlohou bylo vždy především zabezpečit dostatek potravin pro obyvatelstvo. Přesto, že se vnímání úlohy zemědělství do určité míry mění a v multifunkčním pojetí se zdůrazňují i mimoprodukční funkce, stále zůstává produkční úloha zemědělství prioritní a nenahraditelná. (Bečvářová a Zdráhal, 2013, s. 12)

Pod pojmem multifunkčnost zemědělského sektoru chápeme nejenom produkci a zabezpečení nabídky potravin v dostatečné kvalitě, ale i funkci údržby a zachování krajiny, environmentální aspekty, problematiku přírodních obnovitelných zdrojů, ochranu biologické diverzifikace a rozvoj venkovských oblastí. (Pělucha a kol., 2012, s. 36)

Pělucha a kol. (2012, s. 42) uvádí, že zemědělství je jednou ze složek venkova a svými multifunkčními aktivitami může přispívat k celkovému rozvoji a zvyšování atraktivity venkovského prostoru.

2.1 Vymezení venkova

Problematika venkova a jeho rozvoje je v mnoha zemích Evropské unie po celá desetiletí neustále rozebírána. Nicméně žádná mezinárodně uznávaná definice venkova neexistuje. Hlavním důvodem je zejména různé vnímání toho, co pojem venkov znamená a jaké jsou prvky venkovského charakteru (přírodní, ekonomické, kulturní atd.). Dalším důvodem je obtížné seskupování statistických dat na úrovni základních geografických celků.

Evropská unie využívá pro stanovení venkovského prostoru teritoriální přístup a přinejmenším na úrovni malých administrativních jednotek definuje venkovský prostor spíše jako reziduální, neurbánní kategorii, než aby byl specifikován pomocí vlastních charakteristik. (Rural Development, 2013, p. 16)

Intenzivní snahy o vymezení venkova se projevují také v rámci České republiky.

Autor Binek a kol. (2009, s. 11) představuje venkov jako neurčité a do jisté míry abstraktní označení osídlené kulturní krajiny se specifickými charakteristikami. Říká, že lidé intuitivně vědí, co pojem venkov znamená, avšak žádným způsobem jej nelze kvantifikovat.

Klufová (2015, s. 7) uvádí, že venkov je složitě strukturovaný systém, a to jak z prostorového, tak společenského hlediska. Tvrdí, že neexistuje jeden homogenní venkov, ale více

různých typů venkovského prostoru, které se od sebe liší nejen svým historickým, kulturním a sociálním vývojem, ale také rozvojovým potenciálem.

2.1.1 Mezinárodně užívané přístupy k vymezení venkovských regionů

Objektivně sice není možné vytvořit jednu univerzální definici venkova, nicméně je formulováno několik přístupů k jeho vymezení, které se odvíjí od hlavního účelu regionu.

Vymezování venkova dle Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj (OECD) je založeno na hustotě zalidnění. Územní jednotky jsou považovány za venkovské, pokud hustota zalidnění nedosahuje 150 obyvatel/km². Takto vymezené oblasti jsou ještě klasifikovány do tří kategorií (Tomšík, 2009, s. 36):

- převážně venkovské oblasti, kde více než 50 % populace žije ve venkovských obcích,
- výrazně venkovské oblasti, kde žije 15 – 20 % obyvatel ve venkovských obcích,
- převážně městské oblasti, kde je méně než 15 % obyvatelstva ve venkovských obcích

Vymezování venkova dle Eurostatu je založeno také na hustotě obyvatel a rozlišuje regiony na (Pělucha a kol., 2012, s. 51):

- hustě zalidněné, kde hustota zalidnění přesahuje 500 obyvatel/km² a celková populace dosahuje nejméně 50 000 obyvatel,
- středně zalidněné oblasti, kde hustota zalidnění přesahuje 100 obyvatel/km² a celková populace nepřesahuje 50 000 obyvatel,
- řídké zalidněné oblasti, kterými jsou skupiny obcí, jenž nepatří do výše uvedených kategorií.

2.1.2 Přístupy k vymezení venkovských regionů v ČR

V rámci vymezení venkova v ČR existuje souběžně několik členění. Program rozvoje venkova ČR na období 2007 – 2013 vymezuje venkovské oblasti dle počtu obyvatel a hustoty obyvatel na km². V programu se vyskytuje členění na:

- příměstský venkov, který zahrnuje venkovské obce v rámci městských aglomerací s více než 50 000 obyvateli,
- odlehlý venkov, za který je považováno tzv. periferní území (území s nepříznivými sociálně-ekonomickými charakteristikami obyvatelstva a osídlení),
- mezilehlý prostor, který zahrnuje zbývající území ČR.

Binek a kol. (2009, s. 11) podávají přístupy k vymezení venkova podle jeho hlavního účelu. Jedná se o přístupy založené na:

- velikosti sídel s aspektem na demografii a s úzkou vazbou na prostorovou strukturu,
- charakteru venkova, jako výsledek dlouhodobého vzájemného působení lidí a přírodního prostředí, odrážející se v ekonomických, sociálních a ekologických funkcích krajiny,
- charakteru sídel a života v nich, tedy vnímání role sídla ve správním systému, etnografické oblasti, vybavenosti včetně pracovních příležitostí, podnikání, politice v rámci obce a navenek.

2.2 Rozvoj venkova

Rozvoj venkova lze charakterizovat jako proces zlepšování pozice venkovských obcí a krajinné sféry, v níž se tyto obce nacházejí. Cílem tohoto procesu je především vytvořit harmonický systém kulturní krajiny, vytvořit stabilní ekonomický systém, který by zajišťoval pracovní příležitosti, dále zajistit kvalitní podmínky pro život obyvatelstva a dostatečnou dopravní dostupnost. (Binek a kol., 2009, s. 23)

Na rozvoji venkova se podílejí tzv. aktéři rozvoje venkova, kterými jsou instituce i jednotlivci, kteří svými aktivitami vstupují do dění na venkově nebo jsou jeho součástí.

Zásadním přelomem pro moderní pojetí rozvoje venkova znamenala konference zemí Evropské unie o rozvoji venkova, která se uskutečnila v roce 1996. Prohlášení z konference vyzývalo evropské politiky, aby zvyšovali povědomí veřejnosti o důležitosti nového přístupu k politice rozvoje venkova, učinili venkovské oblasti atraktivnějšími pro život a práci lidí, dále aby udržitelný rozvoj venkova byl v programu Evropské unie zařazen na přední místo a stal se hlavní zásadou, která bude podpírat politiku venkova v budoucnosti i po rozšíření a

aby politika rozvoje venkova byla koncipována multidisciplinárně a aplikována ve více odvětvích. (Pěluha a kol., 2012, s. 88)

Na zasedání Evropské rady v roce 2001 byla přijata strategie trvale udržitelného rozvoje, jejíž zásady výrazně ovlivnily i přístup k zemědělství a rozvoji venkova. Rada odsouhlasila, aby Společná zemědělská politika přispívala k trvale udržitelnému rozvoji vyšším důrazem na kvalitní a zdravotně nezávadné produkty, používáním metod ohleduplných k životnímu prostředí včetně ekologického zemědělství, produkcí obnovitelných surovin a ochranou biodiverzity. (Tomšík, 2009, s. 92)

Významným mezníkem ve vývoji politiky rozvoje venkova byl dokument Agenda 2000, v rámci kterého byl vytvořen druhý pilíř Společné zemědělské politiky, který je zaměřený na rozvoj venkova. V programovacím období 2007 – 2013 došlo k vytvoření rozvoje venkova jako samostatné, jednotně financované politiky spadající do obecného rámce Společné zemědělské politiky. (Tomšík, 2009, s. 106)

2.3 Vývoj zemědělství v ČR po 2. světové válce

České zemědělství je v období po druhé světové válce charakterizováno především poklesem počtu pracovníků a poklesem podílu zemědělství na tvorbě přidané hodnoty. Lidé odcházeli ze zemědělského sektoru do průmyslu a stavebnictví, protože zejména tyto obory pomáhaly odstraňování následků války a budování nových výrobních kapacit. V roce 1948 bylo v zemědělství zaměstnáno 1 319 tis. pracovníků, do roku 1987 tento počet poklesl na 528 tis. pracovníků. (Seják a kol., 2008, s. 4)

Základním programovým cílem Československé republiky bylo zabezpečení dostatku základních potravin pro obyvatelstvo. Cestou k jeho dosažení mělo být vybudování moderní výrobní základny zemědělství. (Toman, Codl, Tuček, 2012, s. 15)

Po roce 1948 začalo docházet ke kolektivizaci zemědělství, která vycházela z předpokladu, že na větších pozemcích dojde k dosažení vyšší produktivity práce. Kolektivizaci bylo podřízeno celkem 2 946 395 ha veškeré půdy, z toho 44 % tvořila půda lesní. (Klufová, 2015, s. 83; Bečvářová a Zdráhal, 2013, s. 31)

V roce 1949 vznikla první Jednotná zemědělská družstva (JZD) a státní statky. Ze strany státu byly tyto podniky podporovány jak v oblasti cen produktů, tak v oblasti investiční výstavby, a to především poskytováním dotací, zvýhodněných dlouhodobých investičních úvě-

rů nebo zvýhodněných dodávek stavebního materiálu. Družstva tak postupně zaváděla moderní technologii do zemědělské výroby. V roce 1960 již existovalo 8 133 JZD. Do roku 1970 se však jejich počet snížil na 4 298, kdy docházelo k jejich slučování, a to zejména z důvodu špatné ekonomické situace některých z nich. (Bečvářová a Zdráhal, 2013, s. 33-34)

Léta 1949 – 1969 se vyznačují postupným úbytkem zemědělské půdy, především z důvodu zalesňování, ale také zástavby. V porovnání s živočišnou produkcí byl v poválečném období růst rostlinné produkce výrazně nižší. Jednou z příčin je, že rostlinná produkce utrpěla válkou a jejími důsledky podstatně méně, než chovy hospodářských zvířat. (Toman, Codl, Tuček, 2012, s. 27)

Období 1970 – 1990 je spojeno s ukončením procesu konsolidace družstev. V ČR hospodařilo celkem 1 024 zemědělských družstev. Hrubá zemědělská produkce dosáhla koncem sedmdesátých let v porovnání s rokem 1949 dvojnásobku. Rozvíjet se začala také přidružená výroba. Díky jejímu rychlému rozvoji a zlepšení příjmů začala družstva provozovat i obchodní činnosti, hostinské činnosti nebo také výrobu elektroniky. (Toman, Codl, Tuček, 2012, s. 78-79)

V sedmdesátých a osmdesátých letech došlo k markantnímu rozvoji zemědělské produkce. K rozvoji rostlinné výroby pomohly vysoké dávky průmyslových hnojiv a jiných chemických přípravků, k vývoji živočišné produkce přispěla řada intenzifikačních faktorů, např. dobudování moderního krmivářského průmyslu a import vysoce výkonných zahraničních plemen hospodářských zvířat. (Toman, Codl, Tuček, 2012, s. 90-93)

2.3.1 Transformační procesy v zemědělství v ČR po roce 1989

Na přelomu 80. a 90. let minulého století došlo k transformačním procesům, které výrazně ovlivnily stav českého zemědělství a venkovské krajiny. Rozpad komunistického režimu v roce 1989 znamenal přechod od centrálně řízeného hospodářství k tržnímu prostředí. Obecně transformace představuje složitý proces, který zásadně zasahuje do organizace hospodářského a společenského života. Z ekonomického pohledu ji lze chápat jako proces modernizace hospodářství a společnosti.

Na počátku transformace došlo k zásadní změně zemědělské politiky. Do popředí se dostala politika omezené podpory neprodukčních funkcí zemědělství (ochrana vodních toků, údržba

krajiny, cest, zalesňování, zatravňování, ochrana zeleně atd.), jejímž cílem bylo podporovat nejen zemědělské podniky. (Bičík a Jančák, 2005, s. 75-76)

Bičík a Jančák (2005, s. 76-79) rozlišují čtyři etapy transformačního procesu ve venkovském prostoru:

První etapa (1989 - 1995) – byla dokončena značná část privatizace a restitucí. Došlo k restrukturalizaci agrokomplexu a ke změně forem zemědělských podniků. Snížila se intenzita zemědělství i celkový objem produkce, což vedlo k šetrnějšímu hospodaření zejména podstatným snížením umělých hnojiv a jiných chemikálií.

Druhá etapa (1996 – 2004) – došlo k ukončení restitucí a k narůstání rozdílů mezi strukturou vlastníků půdy a jejich uživateli. Většina restituentů sama hospodařit nezačala, např. z důvodů věku či vzdálenosti bydliště, a navrácenou půdu dala k dispozici zemědělským podnikům v místě, kde půdu restituovali. V této etapě dochází k prosazení diferenciální renty, která je závislá na poloze a přírodních podmínkách, a z toho důvodu se zvyšují regionální rozdíly ve výsledcích hospodaření a struktuře zemědělské produkce. Projevují se značné tlaky na zábor zemědělské půdy v zázemí měst z důvodu výstavby skladovacích a oblužných center. Začínají se objevovat nové jevy, které ovlivňují kvalitu krajiny (nárůst lesních ploch, úhor, bioprodukce atd.).

Třetí etapa (2004 – 2012) – v této etapě se projevuje připojení ČR do EU, a to především dopadem peněžních prostředků z EU do zemědělství. Dochází k podstatnému dopadu globalizačních procesů, které se projevují celoročním zásobováním čerstvým ovocem a zeleninou ze zahraničí.

Čtvrtá etapa (2012 – dosud) – v únoru 2012 byl uvolněn trh se zemědělskou půdou pro zahraniční zájemce. Autoři předpokládají vyrovnání cen a mezd ČR a EU, a stabilizování nového agrokomplexu v důsledku rozsáhlých a hlubokých procesů transformace v průběhu dvou desítek let.

3 EKOLOGICKÉ ZEMĚDĚLSTVÍ

Základním právním předpisem je Zákon č. 242/2000 Sb., o ekologickém zemědělství ze dne 29. června 2000. Tento zákon stanovuje podmínky hospodaření v ekologickém zemědělství a k němu se vztahující osvědčování a označování bioproduktů a dále upravuje výkon kontroly a dozoru nad dodržováním tohoto zákona.

3.1 Důvody vzniku ekologického zemědělství

K vytvoření metod ekologického zemědělství přispěly především negativní aspekty zprůmyslněného zemědělství, které svou činností poškozovalo přírodu, snižovalo kvalitu potravin, špatně zacházelo s chovanými zvířaty, ohrožovalo sociální jistoty zemědělců a zdraví populace. V důsledku používání prvních těžkých strojů a minerálních hnojiv bylo zaznamenáno snížení kvality půdy, nastaly problémy s plodností hospodářských zvířat a s klíčivostí osiv.

Avšak industrializace zemědělství se ještě více projevila až po druhé světové válce. Příčinou bylo nedostatečné množství potravin během války i po ní a politické snažení o potravinovou soběstačnost států. V západní Evropě se pro toto období používá označení „Zelená revoluce“, u nás je známo pod pojmem „Socializace zemědělství“. Rodinné farmy byly likvidovány a v důsledku toho docházelo ke ztrátě osobní zodpovědnosti zemědělců k vlastnímu majetku, půdě a zvířatům. (Šarapatka, 2003, s. 11) Během druhé poloviny 20. století byly zlikvidovány tisíce hektarů významných krajinných prvků (meze, remízky, extenzivní sady, strožadla, mokřady, keřové porosty, solitérní stromy). Používané prostředky a hnojiva na ochranu rostlin, způsob jejich aplikace a množství měly značný dopad na stav biodiverzity. (Ekologické zemědělství a rozvoj venkova, 2008, s. 2)

Tyto negativní dopady konvenčního zemědělství se staly podnětem vzniku alternativního neboli ekologického zemědělství.

3.2 Vymezení ekologického zemědělství

Dle Ministerstva zemědělství ČR lze ekologické zemědělství charakterizovat jako moderní formu obhospodařování půdy bez používání chemických vstupů s nepříznivými dopady na životní prostředí, zdraví lidí a zdraví hospodářských zvířat. Umožňuje produkovat vysoce kvalitní potraviny a je nedílnou součástí agrární politiky ČR. Současně přispívá k lepším

životním podmínkám chovaných zvířat, k ochraně životního prostředí a ke zvýšení biodiverzity prostředí. (Ministerstvo zemědělství, © 2009-2015)

Ekologické zemědělství spočívá v principu založeném na ekologicky šetrném způsobu hospodaření, jehož cílem je používání pouze tradičních přístupů k zemědělství a využívání přírodních surovin. Pozornost je věnována rovnováze mezi produkcí vysoce kvalitních, zdravotně příznivých potravin a péčí o zdravé životní prostředí na celé farmě. Důraz je kladen zejména na zachování přirozené úrodnosti půdy, na vyvážený osevní postup, omezení negativních vlivů jako je eroze a kontaminace chemickými látkami, vytvoření příznivých podmínek chovaným zvířatům a zajištění ustájení, které odpovídá etologickým a fyziologickým podmínkám. Na pozemcích ekologických farem není možné pěstovat, chovat či využívat geneticky modifikované organismy. (Seják a kol., 2008, s. 101)

3.3 Cíle a principy ekologického zemědělství

Dle nařízení Rady (ES) č. 834/2007, o ekologické produkci a označování ekologických produktů sleduje ekologická produkce tyto obecné cíle:

1. Zavádí udržitelný systém řízení zemědělství, který:
  - respektuje přírodní systémy a cykly, zachovává a zlepšuje zdraví půdy, vody, rostlin a živočichů a dodržuje rovnováhu mezi nimi,
  - přispívá k vysoké úrovni biologické rozmanitosti,
  - odpovědným způsobem využívá energii a přírodní zdroje, jako je voda, půda, organická hmota a vzduch,
  - dodržuje přísné normy pro dobré životní podmínky zvířat a uspokojuje jejich druhově specifické etologické potřeby,
2. zaměřuje se na získávání produktů vysoké jakosti,
3. zaměřuje se na získávání celé řady potravin a jiných zemědělských produktů, které odpovídají spotřebitelské poptávce po zboží vyprodukovaném za použití postupů, které nepoškozují životní prostředí, zdraví lidí, rostlin nebo zvířat a dobré životní podmínky zvířat. (Nařízení Rady (ES) č. 834/2007)

Mezinárodní federace hnutí ekologických zemědělců (IFOAM) zformulovala čtyři základní principy ekologického zemědělství:

1. Princip zdraví

Ekologické zemědělství by mělo udržovat a zlepšovat zdraví půdy, rostlin, zvířat, lidí a planety jako jednoho nedělitelného celku. Tento princip klade důraz na to, že zdraví lidí a společnosti nemůže být oddělováno od zdraví ekosystémů, tedy že zdraví půda produkuje zdravé rostliny, které podporují zdraví zvířat a lidí. Zdraví neznamená jen nepřítomnost nemoci, ale především také zajištění fyzické, duševní, sociální a ekologické pohody. Úlohou ekologického zemědělství je produkovat vysoce kvalitní, nutričně bohaté potraviny, které napomáhají k udržení zdraví.

2. Princip ekologie

Ekologické zemědělství by mělo být založeno na živých ekologických systémech a koloběžích, pracovat s nimi, napodobovat je a pomáhat jejich udržení. Výživa a pohoda jsou dosaženy prostřednictvím ekologie daného produkčního prostředí. V případě plodin je to živá půda, v případě zvířat je to ekosystém farmy, pro ryby a mořské organismy je to vodní prostředí. Ekologické zemědělství musí být přizpůsobeno místním podmínkám, ekologii, kultuře a měřítkům. Mělo by udržovat ekologickou rovnováhu prostřednictvím tvorby zemědělských systémů, zakládáním přirozených prostředí pro divoce žijící zvířata a rostliny udržováním genetické a zemědělské rozmanitosti.

3. Princip spravedlnosti

Ekologické zemědělství by mělo stavět na vztazích, které zajišťují spravedlnost s ohledem na společné příležitosti člověka a životního prostředí. Základními charakteristikami spravedlnosti jsou rovnost, respekt, poctivost a správa společně sdíleného světa, jak mezi lidmi, tak ve vztahu k ostatním živým bytostem. Zdůrazňuje, že lidé by měli vytvářet a udržovat mezilidské vztahy tak, aby zajistili spravedlnost na všech úrovních a pro všechny zúčastněné, tj. zemědělce, zaměstnance, zpracovatele, distributory, obchodníky i zákazníky. Ekologické zemědělství by mělo poskytovat všem dobrou kvalitu života a pomáhat k zajištění potravinové nezávislosti a snižování chudoby.

4. Princip péče

Ekologické zemědělství by mělo být řízeno preventivním a zodpovědným způsobem s cílem chránit zdraví a pohodu současných a budoucích generací a životního prostředí. Ekologičtí podnikatelé mohou zvyšovat efektivitu a produktivitu, ovšem nemělo by se tak dít na úkor zdraví a pohody. Nové technologie musí být tedy nejprve zhodnoceny a existující metody přezkoumány. Opatrnost a odpovědnost jsou při řízení, rozvoji a výběru technologií nezbytné. Věda hraje klíčovou roli v ujištění, že ekologické zemědělství funguje správně, je bezpečné a ekologicky zdravé. (Principles of organic agriculture, 2015)

3.4 Metody ekologického zemědělství

V této subkapitole je pozornost věnována hlavním směrům, které značným způsobem ovlivnily rozvoj současného ekologického zemědělství.

3.4.1 Přírodní zemědělství

První ekologický systém, který je někdy označován také jako biologické zemědělství, se v rámci reformy života a přesídlování rozvinul v prvních desetiletích 20. století a je spojován s koncepční a organizátorskou prací E. Kōnemanna. Přírodní zemědělství se řídilo zásadami jako je biologické porozumění půdní úrodnosti a z toho vycházející hospodaření s humusem, zajištění vysoce kvalitních zemědělských produktů a hospodaření bez chovu dobytka nebo jen s nízkým zatížením půdy dobyt看kem. Ačkoli odklon od chovu zvířat nenašel v praxi pochopení, pro rolníky to znamenalo velkou úsporu nákladů, které by jinak museli vynaložit na krmení dobytka.

Na přelomu 19. a 20. století se do popředí dostává mikrobiologie, jejíž poznatky přispěly k pochopení významu mikroorganismů v půdách a v organických hnojivech. Z důvodu zásobování edafonu organickými látkami se systém zaměřil na více zdrojů hnojení. Snahou rolníků bylo nahrazovat živiny, které půdu opouštěly s produkcí.

Tento způsob hospodaření, jehož snahou bylo navrácení k přírodě, se stal teoretickým základem dalších systémů. (Urban a Šarapatka, 2003, s. 30)

3.4.2 Biologicko-dynamické zemědělství (Biodynamické hospodaření)

Základní principy biologicko-dynamického zemědělství položila antropozofická filozofie, která je založena na názorech J. W. von Goetheho, že vše živé je dobře vyvážený celek nejen v pozemské, ale i v kosmické souvislosti. Z podstaty tohoto myšlení je zemědělské hospodářství považováno antropozofy za dobře vyvážené organismy, složené z půdy, rostlin, zvířat i člověka.

Přechod na biodynamický systém hospodaření obnášel v praxi především změny v hospodaření s krmivem, přestavbu osevních postupů na vyšší podíl leguminóz, omezené pěstování plodin s vysokými nároky na živiny, pečování o stájový hnůj, kompostování a používání jiných organických hnojivých látek.

K obstarávání půdy se používají speciální preparáty, které se připravují z živočišných orgánů a léčivých rostlin. Nejčastěji je používán humusový preparát z kravského hnoje, který podporuje biologické procesy v půdě, křemíkový preparát, který stimuluje tvorbu chlorofylu a kompostovací preparát z vybraných rostlin.

V osevních postupech se klade důraz na střídání plodin, např. se preferuje střídání polní produkce s pastevním obdobím. (Urban a Šarapatka, 2003, s. 30)

3.4.3 Organicko-biologické zemědělství

Organicko-biologické zemědělství, jehož snahou bylo zachovat tradiční selský způsob života v industrializovaném světě, se začalo rozvíjet po druhé světové válce díky německému lékaři H. P. Ruschovi a švýcarským biologům, manželům M. a H. Müllerovým.

Vyznačuje se mottem „zdravá půda – zdravé potraviny – zdraví lidí“, které vychází z myšlenky, že kvalitní plnohodnotné produkty lze získat jen ze zdravé půdy. Rovnováha v půdě je považována za dokonalou a není možné ji narušovat necitlivými zásahy. K pravidlům tohoto systému hospodaření patří např. co nejdelší pokrytí půdy zeleným porostem, používání zeleného hnojení, užití širokého spektra plodin v osevním postupu, používání horninových mouček a biologických způsobů ochrany rostlin. (Urban a Šarapatka, 2003, s. 31)

3.4.4 Organické zemědělství (organic agriculture) v anglicky mluvících zemích

Organické zemědělství svou definicí odpovídá v podstatě obecné definici ekologického zemědělství a z velké části je ovlivněno typickým klimatem Velké Británie a tradicí v pastvě zvířat. Zakladatelem tohoto směru byl Albert Howard, který studoval techniky místních zemědělců, zejména maximální recirkulaci organických látek a kompostování biologických odpadů. V organickém zemědělství je pozornost věnována mykorrhize – symbióze hub s kořeny rostlin. Jejím rozvoji přispívá i způsob obdělávání půdy, kdy se provádí jen povrchová orba při zapravování rostlinných zbytků, zelené a organické hnojení.

Charakteristické je především pro pastevní farmy, částečně polařící a plně polařící farmy. Na pastevních farmách se uskutečňuje permanentní pastva, krmné plodiny se pěstují na malých plochách pro přechodná roční období. Na částečně polařících farmách jsou vymezeny pastevní plochy i plochy pro pěstování polních plodin. Pro plně polařící farmy jsou typické polní plodiny s šestiletými osevními postupy a s maximálním využitím meziplodin pro zelené hnojení nebo výživu zvířat. (Urban a Šarapatka, 2003, s. 32)

3.4.5 Biologické zemědělství (biologischer Landbau) v německy mluvících zemích

Další způsob hospodaření navázal na výše popsané systémy v 50. až 60. letech minulého století a byl ovlivněn zejména vědeckými výzkumy a principy agrární politiky. Diskutovalo se o biologických faktorech, které působí na celou rhizosféru, na úrodnost půdy a její drobtovitou strukturu. Významná pro tento systém zemědělství byla práce Johannese Görbinga, který se zabýval tvorbou půdních drobtů a pracoval na rýčové metodě, pomocí které určoval půdní strukturu. U tohoto systému se taktéž zdůrazňuje nepromíchávání jednotlivých vrstev při zpracování půdy.

V rámci biologického zemědělství je pozornost věnována zejména problematice kvality potravin, vlivu jednostranného hnojení pouze některými prvky, možné disbalanci živin a z toho pramenícím zdravotním rizikům, jako jsou zvýšené obsahy nitrosaminů v potravinách nebo pastevní tetanie zvířat. (Urban a Šarapatka, 2003, s. 33)

3.4.6 Biologické zemědělství (L' Agriculture biologique) ve francouzsky mluvících zemích

Biologické zemědělství vzniklo ve Francii z reakce na rozvoj chemické a technické intenzifikace zemědělské produkce, a to koncem 50. a začátkem 60. let 20. století. Rozlišujeme zde dvě metody biologického zemědělství:

Metoda Lemaire-Boucher, jejíž koncepci zpracoval Raul Lemaire a Jean Boucher, se vyznačuje používáním mořské řasy *Lithothamnium calcareum*, která pomáhá zvyšovat kvalitu půdy a dosahovat vyšších sklizní. Moučka z mořských řas pak pozitivně ovlivňuje kvalitu a chuť produktů. Základní filozofií této metody je teorie biologické transmutace prvků, kterou vyvinul C. L. Kervan. Spočívá v myšlence, že spojením jader a elektronových obalů dvou prvků může vzniknout prvek třetí. Vědecký svět tuto hypotézu nepřijal a výsledky pokusů označil za spekulativní. Technologie zpracování půdy zahrnuje orbu maximálně do 15 cm, hnojení je založeno na kompostování organických materiálů na hromadách, a co nejčastěji se používá zelené hnojení s leguminózami.

Metoda Claude Aubert svým charakterem odpovídá obecnému popisu ekologického zemědělství. Stoupenci biologického zemědělství v rámci této metody založili sdružení Nature et Progrès, které se v roce 1972 stalo hlavním iniciátorem založení mezinárodní organizace IFOAM. (Urban a Šarapatka, 2003, s. 34)

3.5 Kontroly a certifikace

Každý subjekt podnikající v systému ekologického zemědělství je minimálně 1x ročně podroben tzv. řádné kontrole, která je ohlášená. Kontrola zahrnuje celý podnik a provádí se na všech úrovních. Kontrolují se pozemky, stáje, zvířata, jejich životní podmínky, krmení, ošetřování, zdravotní stav, dále se kontrolují stroje, technologie, sklady a ostatní provozní prostory, balení a etiketace, provozní, skladová a účetní evidence.

V současné době jsou Ministerstvem zemědělství pověřeny k výkonu kontroly a certifikace v ekologickém zemědělství 4 kontrolní organizace:

KEZ o.p.s. je první česká akreditovaná kontrolní a certifikační organizace, která zajišťuje odbornou nezávislou kontrolu a certifikaci v systému ekologického zemědělství. Byla založena v roce 1999 Svazem producentů a zpracovatelů biopotravina PRO-BIO, Nadačním

fondem pro ekologické zemědělství FOA a Spolkem poradců ekologického zemědělství EPOS jako obecně prospěšná společnost. (Kontrola ekologického zemědělství, 2009)

Společnost Biokont splňuje všechny podmínky akreditace pro samostatný inspekční a certifikační orgán v ekologickém zemědělství. Hlavní činností je kontrola EZ, inspekce a certifikace BOP na celém území České a Slovenské republiky. Jedná se o jedinou kontrolní organizaci v ČR, která se přihlásila a plní Etický kodex akreditovaných osob u Českého institutu pro akreditaci (ČIA) v Praze. (Biokont - Česká republika, 2009)

Společnost ABCERT vznikla v Německu jako jedna z prvních organizací zaměřujících se na kontrolu ekologického hospodaření a bioprodukce. Od roku 2006 provozuje pobočku v České republice. (ABCERT, 2012)

Skupina **Bureau Veritas Group** byla založena v roce 1828 a již od svého vzniku budovala uznávané odborné zkušenosti a pomáhala zákazníkům dodržovat normy a předpisy související s jakostí, ochranou zdraví a bezpečnosti, ochranou životního prostředí a sociální zodpovědnosti. V roce 2012 uzavřela smlouvu s Ministerstvem zemědělství o výkonu kontroly a certifikace v ekologickém zemědělství. (Bureau Veritas Czech Republic)

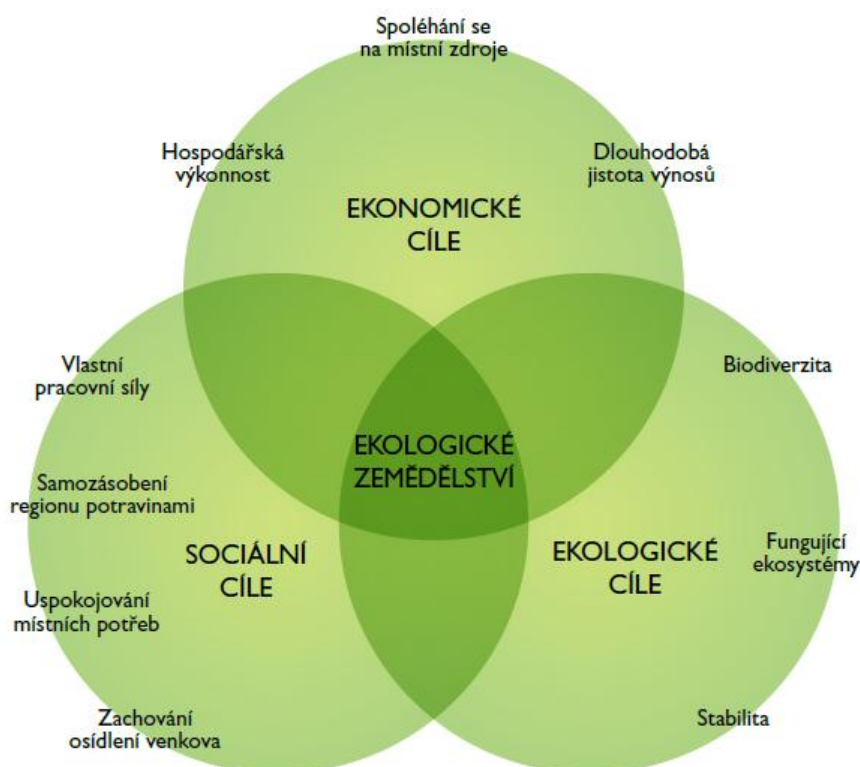
Všechny 4 kontrolní organizace musí plnit podmínky normy ČSN EN 45011 (závazná norma pro kontrolní certifikační postupy), inspektoři provádějící kontrolu musí mít dostatečné vzdělání a praxi, a organizace musí mít dostatečné technické a materiální vybavení.

3.6 Ekologické zemědělství jako multifunkční model

V současné době je význam zemědělství pro společnost hodnocen komplexněji. Jádrem evropského modelu zemědělství je vícefunkčnost tohoto odvětví, tedy poskytování mimoprodukčních výstupů. Multifunkční zemědělství podporuje kromě produkce kvalitních potravinářských i nepotravinářských výrobků také další nezastupitelné funkce. K ideálnímu multifunkčnímu modelu zemědělství má nejbližší systém ekologického zemědělství.

Dle níže uvedeného obrázku č. 1, se ekologické zemědělství nachází na průsečíku ekonomických, ekologických a sociálních cílů.

Obrázek 1: Multifunkční koncept ekologického zemědělství podle Altieriho (Šarapatka, 2003, s. 25)

V rámci plnění těchto tří cílů přináší ekologické zemědělství tato pozitiva (Šarapatka, 2003, s. 26-27):

- *Ekonomickou výhodnost z dlouhodobého hlediska* – produkty konvenčního zemědělství jsou ve srovnání s bioprodukty levnější z toho důvodu, že do jejich ceny nejsou zahrnuty externality, které jejich produkce přináší: energeticky náročná výroba pesticidů a hnojiv, znečištění vod, škody na přírodě a lidském zdraví vznikající při haváriích chemických továren, transpotech a likvidacích chemikálií atd. V budoucnu lze očekávat, že tato negativa konvenčního zemědělství budou zpoplatněna, stejně jako průmyslovým podnikům znečišťování životního prostředí.
- *Ochranu životního prostředí a biodiverzity* – ekologické zemědělství je vhodné i pro hospodaření v chráněných územích. Již jsou dostupné dotace na údržbu krajiny a agroenvironmentální programy. Ekologický systém zvyšuje a podporuje biodiverzitu a vytváří vhodné podmínky k životu volně žijících živočichů a rostlin.

- *Ochrana zdrojů podzemní vody, snížení znečištění povrchové vody* – ekologické zemědělství má patřičný význam i v oblastech využívaných pro intenzivní zemědělství, kde je nutná ochrana čistoty podzemních i povrchových vod.
- *Úspory energie a neobnovitelných zdrojů surovin* – ekologické zemědělství je založeno na uzavřeném koloběhu v rámci zemědělského podniku. Cílem je omezit vstupy zvenčí a minimalizovat spotřebu neobnovitelných zdrojů surovin a energie. Konvenční zemědělství je oproti ekologickému surovinově a energeticky náročnější, zejména při výrobě hnojiv a pesticidů.
- *Snížení nadprodukce* – ve snaze snížit nadprodukcii, která se ve většině vyspělých zemí jeví jako závažný problém zatěžující státní rozpočty, jsou v zemích Evropské unie podporovány zemědělské metody, které omezují používání intenzifikačních faktorů, a tím přispívají ke snížení nadprodukce i při zachování příjmů zemědělců.
- *Zlepšení kvality potravin a zdravotního stavu populace* – tento aspekt prozatím není doceněn, a to zejména z toho důvodu, aby nedošlo ke zpochybnění kvality a bezpečnosti konvenčních produktů. Ve většině zemí EU jsou již biopotraviny propagovány jako produkty výhodné pro zdraví spotřebitele.
- *Zavedení nového perspektivního produktu (biopotraviny) pro nás i zahraniční trh* – vyšší ceny za biopotraviny jsou možností pro zvýšení příjmů menších zemědělských a zpracovatelských podniků. V kvalitě „bio“ je možné produkovat řadu místních a regionálních specialit.
- *Udržení přírodního rázu krajiny a stability osídlení* – pro ekologické zemědělství je typická vyšší potřeba lidské práce a je vhodné i pro okrajové výrobní oblasti a menší rodinné farmy. To přispívá k udržení osídlení a k obnově venkova.

4 VÝVOJ EKOLOGICKÉHO ZEMĚDĚLSTVÍ V EU A ČR V NÁVAZNOSTI NA SPOLEČNOU ZEMĚDĚLSKOU POLITIKU EU

4.1 Společná zemědělská politika EU (SZP)

Společná zemědělská politika, známá pod anglickou zkratkou CAP (Common Agriculture Policy) je nejstarší politikou Evropského společenství a její začátky spadají do roku 1962. Po druhé světové válce státy ještě nebyly schopné zajišťovat svou zemědělskou produkci a bylo zapotřebí vytvořit účinný mechanismus, který by kontroloval a zabezpečoval dodávky potravin. K tomu měla sloužit i zemědělská politika v rámci Evropského společenství. (Euractiv, 2016)

Zemědělskou produkci ovlivňují z velké části přírodní podmínky, které se nedají předpokládat, a jen těžko se jim dá vzdorovat. Mezi faktory, které přispěly ke vzniku SZP patřilo vytvoření efektivně fungujícího odvětví, které by zajistilo výživu obyvatelstva, dostatečnou produkci a kvalitu zemědělských komodit, podporu zakládání rodinných farem, rozvíjení zemědělské výroby i v odlehlých částech regionu, stabilizování příjmů, a tím dosáhlo srovnatelné životní úrovně obyvatelstva ve městech a na venkově. (Fojtíková a Lebiezick, 2008, s. 5)

Záměrem bylo vytvořit volný trh se zemědělskou výrobou, který by současně reguloval obchod s těmito komoditami s nečlenskými státy Společenství a neohrozil by tím domácí producenty. Tento přístup byl podporován zejména ze strany Francie, která byla nejvýznamnějším zemědělským producentem mezi zakládajícími státy Evropského hospodářského společenství. Francie zamýšlela vyvážet přebytek své produkce na trhy svých obchodních partnerů. Podobný zájem sdílela i Itálie a Nizozemí, které zahájilo budování vysoce konkurenceschopného zemědělství orientovaného na vývoz. Naopak záměry Německa byly v určitých aspektech odlišné. Německo sice naléhalo na vytvoření společného trhu s volným pohybem zboží, ale zároveň by se nebránilo tomu, kdyby se vznik Společné zemědělské politiky opozdil. Německu se nezamlouvala myšlenka komunitární preference v této oblasti, protože v důsledku vzniku Německé demokratické republiky došlo k odříznutí západního Německa od úrodných obilnářských oblastí na východě a Německu nezbývalo než nakupovat obilí na zahraničních trzích, na kterých ale byly ceny obilí nižší než ve Francii. Na základě kompro-

misu, který byl učiněn ze strany Německa, byla formulována Společná zemědělská politika. (Pělucha a kol., s. 54-55)

Zárodek cílů Společné zemědělské politiky byl formulován už v Římské smlouvě v roce 1958:

- zvýšení efektivity zemědělství pomocí technického rozvoje, racionálního rozvoje zemědělské výroby a optimálním využitím pracovní síly
- zaručení odpovídající životní úrovně zemědělského obyvatelstva, především zvyšováním individuálních příjmů zemědělců
- stabilizování trhů se zemědělskými produkty
- zajištění pravidelného zásobování zemědělskými výrobky
- zajištění dodávek potravin spotřebitelům za příznivé ceny (Pělucha a kol., 2006, s. 54)

Pro dosažení výše zmíněných cílů bylo nutné vytvořit určitý mechanismus, který by reguloval produkci i odbyt a současně by zohledňoval kurzové rozdíly národních měn členských států EHS. Mechanismus byl založen na třech principech, které jsou používány dodnes, a to i přesto, že SZP prošla v průběhu své existence řadou reforem:

- princip „jednotného společného trhu“ – byla odstraněna cla, kvóty a národní dotace. Naopak byly zavedeny společné ceny zemědělských výrobků, jež každý rok stanovuje na základě návrhu Komise Rada Ministrů.
- Princip „preferenze Společenství“ – tato zásada upřednostňovala na trhu zemědělské produkty vyprodukované v zemích EHS před konkurenčními výrobky ze třetích zemí. Tzv. dovozní dávky zajišťovaly ochranu zemědělců SZP před zemědělskými dovozci ze zemí mimo EU. Tento princip přispívá k odbytové jistotě a cenové stabilitě vnitřního trhu EU.
- Princip „finanční solidarity“ – jedná se o poskytování dotací domácím výrobcům za účelem motivace vyrábět více zemědělských produktů. Dotační prostředky byly poskytovány i při vývozu výrobků na trhy třetích zemí. Tento dotační mechanismus byl finančně podporován všemi členskými zeměmi prostřednictvím svých příspěvků do evropského rozpočtu. (Fojtíková a Lebedzik, 2008, s. 6)

4.1.1 Reformy Společné zemědělské politiky

Ačkoli byla SZP při naplňování svých cílů úspěšná, na konci 60. let minulého století se začala potýkat s jistými problémy. Bylo zjištěno mnoho negativních dopadů např. na životní prostředí, blaho zvířat a potravinovou bezpečnost. Zásadní problém byl spatřován také ve vytváření nadprodukce a ve vysokých nákladech na SZP. V 70. letech 20. století činil podíl SZP 80% rozpočtu EU. Bylo tedy zřejmé, že SZP potřebuje změnit svou celkovou filozofii. (Společná zemědělská politika EU a její aplikace v ČR, Současná Evropa 02/20)

Prvním pokusem o reformu se stal tzv. Mansholtův plán z roku 1968, který usiloval o zvýšení efektivity zemědělské výroby a o snížení počtu zaměstnanců v zemědělském sektoru. Tento plán však narazil na odpor zájmových organizací farmářů a nebyl nikdy uskutečněn. (Fojtíková a Lebieczik, 2008, s. 13)

Přetrvávající potíže vedly k dalšímu pokusu o reformu, ke kterému došlo v 80. letech 20. století. Evropskou komisí byla v roce 1985 vydána Zelená kniha s názvem Perspektivy pro Společnou zemědělskou politiku. V této knize byly formulovány způsoby, jak snížit produkci zemědělských výrobků, jak udržet rovnováhu na trhu, a mimo jiné zde byl obsažen procentní limit na výdaje SZP. Tato reformní opatření v roce 1988 Rada schválila, nicméně ani tato reforma dostatečně nezabránila růstu výdajů SZP. (Fojtíková a Lebieczik, 2008, s. 13)

Až reformy z let 1992, 1999 a 2003 dokázaly podporu zemědělství v EU podstatně změnit.

MacSharryho reforma 1992

MacSharryho reforma byla považována za první významnější krok vedoucí ke zlepšení situace SZP z mnoha důvodů. Došlo ke snížení intervenčních cen, díky čemuž se zemědělství EU mohlo stát konkurenceschopnější na světových trzích. Ceny poklesly především u obilovin, krmiv, hovězího, vepřového, drůbežího masa a másla. V důsledku snížení cen poklesly i příjmy zemědělců, což ale bylo kompenzováno vyplácením přímých plateb, které byly podmíněny uváděním půdy do klidu (úhorování). Dále se snížily výrobní kvóty u mléčných výrobků, půda se začala využívat i pro jiné účely, jako je např. zalesňování, agroturistika a výroba bionafty. V rámci reformy byl vytvořen penzijní zemědělský program, jehož cílem bylo snížit zaměstnanost v zemědělství odchodem zemědělců do důchodu a přesouváním do jiných sektorů. Důraz byl kladen na ochranu životního prostředí, a sice tím, že se snížilo používání hnojiv a rozvíjel se šetrnější způsob pěstování rostlin. (König, 2009, s. 221)

Agenda 2000

I přes úspěšnou reformu z roku 1992, výdaje na SZP stále dosahovaly výše okolo 40 miliard eur. Bylo zapotřebí přijmout další opatření, které by vedlo ke snížení finanční náročnosti, zvýšení konkurenceschopnosti produktů na domácím i světovém trhu, zlepšení kvality potravin a jejich zdravotní nezávadnosti. Z důvodu lepší orientace zemědělců v problematice bylo nutné zjednodušit také legislativu. Agenda 2000 (pro období 2000-2006) byla přijata na zasedání Evropské rady v Berlíně v roce 1999. Hlavní teze spočívala ve vytvoření nového „evropského modelu zemědělství“, v rámci kterého bude zemědělství konkurenceschopné, stabilizující a multifunkční, což znamená, že nebude zaměřeno jen na produkci, ale také na krajinnotvorbu a jiná environmentální opatření a na nezemědělskou činnost. Pozornost byla změřena také na zvýšení životní úrovně obyvatelstva ve venkovských oblastech, zlepšení nabídky pracovních příležitostí a i nadále se dbalo na snižování intervenčních cen kompenzováno vyššími přímými platbami, které nejsou vázány na produkci. (König, 2009, s. 223)

Reforma 2003

Nejzásadnější tzv. Fischlerova reforma byla přijata 26. června 2003. Hlavní zásadou je především respektování nově zavedených standardů (Cross Compliance) na úrovni farmy týkající se ochrany životního prostředí, bezpečnosti potravin, zdraví zvířat a plodin, dobrého zacházení se zvířaty a kvality výroby. Při nedodržování těchto pravidel je možné uložit sankci. Ve snaze pomáhat zemědělským výrobcům při aplikaci standardů včetně ověřování, jak jsou tyto standardy zemědělskými výrobci plněny, byl zřízen zemědělský poradenský systém, nazýván také jako audit farem. I přesto, že je tento systém dobrovolný, musí být členskými státy zřízen, aby jej zemědělci mohli využívat. Nově byly zavedeny jednotné platby na farmu (single farm payment), kdy místo několika plateb mohli zemědělci získat jen jednu. Její výše byla odvozena od plateb obdržených v minulosti nebo dle velikosti plochy obdělávané v prvním roce zavedení systému. Maximální výše platby byla stanovena částkou 300 tis. EUR na jeden rok. Reforma rozdělila SZP na dva pilíře, přičemž první pilíř se orientuje na tržní opatření, tzn. přímé platby, intervenční nákupy, vývozní dávky, druhý pilíř se zaměřuje na oblast rozvoje venkova a s ním související environmentální opatření. Prostřednictvím nově zavedeného systému modulace docházelo k přesouvání určitého procenta přímých plateb do fondů venkovského rozvoje. Týkalo se to zejména těch farem, kterým byly poskytovány přímé platby nad 5 tis. EUR, a to tím způsobem, že v roce 2005 se jim přímé platby snížily o 3 %, v roce 2006 o 4 %, v roce 2007 až do roku 2013 o 5 %. Zemědělské

podniky, které pobíraly přímé platby do výše 5 tis. EUR ročně, byly od snižování osvobozeny. (Pělucha, 2006, s. 62) Modulace se zároveň netýkala nových členských států a to do doby, než jejich přímé platby dosáhly stejné úrovně, jaká byla v současných členských státech.

4.1.2 Financování SZP

Společnou zemědělskou politiku financuje Evropská Unie ze svého rozpočtu. V roce 1962 byl zřízen **Evropský zemědělský záruční a orientační fond** (European Agricultural Guidance and Guarantee Fund - EAGGF), ze kterého byla podporována zemědělská výroba a stabilní příjmy zemědělců. Finanční prostředky tento fond získával především z variabilních poplatků, daní z cukru a glukózy a odvodů zemědělců za spoluodpovědnost. Výdajová část fondu byla rozdělena do dvou sekcí, z nichž každá financovala jiný druh nákladů. Sekce orientační pokrývala náklady spojené s rozvojem venkova, se zvyšováním kvalifikace mladých zemědělců, s podporou zpracování a odbytu zemědělských výrobků. Záruční sekce, která tvořila asi 90 % výdajů na SZP, financovala všechny oblasti považované dle evropského rozpočtu za povinné výdaje. Jednalo se zejména o udržování intervenčních cen, kompenzační platby, produkční podpory a prémie, podporu exportu atp.

Vzhledem k tomu, že SZP zahrnuje mimo jiné i opatření působící na rozvoj venkova, došlo v roce 2007 v oblasti financování k jistým změnám. Byly vytvořeny dva samostatné evropské zemědělské fondy, a to **Evropský zemědělský záruční fond** (European Agricultural Guarantee Fund - EAFG) a **Evropský zemědělský fond pro rozvoj venkova** (European Agricultural Fund for Rural Development - EAFRD), přičemž každý z nich nahradil jednu ze sekcí EAGGF. (Fojtíková a Lebieczik, 2008, s. 17; Kónig, 2009, s. 244)

Dle Nařízení Rady (ES) č. 1290/2005 ze dne 21. června 2005 jsou z EAFG financovány tyto výdaje:

- náhrady při vývozu zemědělských produktů z vnitřního trhu do třetích zemí;
- intervenční opatření zaměřená na regulaci zemědělských trhů a přímé platby zemědělcům;
- informační a propagační opatření ve prospěch zemědělských produktů na vnitřním trhu EU a ve třetích zemích uskutečňovaná prostřednictvím Komise, mezinárodními organizacemi i členskými státy;

- konkrétní veterinární opatření, rostlinolékařská opatření i na opatření v oblasti potravin a krmiv;
- opatření, jejichž cílem je zachování, popis, sběr a využití genetických zdrojů v zemědělství;
- zavedení a údržba účetních informačních systémů;
- trhy s produkty rybolovu.

Z fondu EAFRD jsou vynakládány finanční příspěvky na programy rozvoje venkova prováděné v souladu s právními předpisy Společenství.

Oba dva fondy řídí Komise s pomocí Výboru zemědělských fondů. Platby jsou ke koncovému příjemci zprostředkovávány výlučně přes akreditované platební agentury či státní organizace jednotlivých členských států formou měsíčních plateb. (König, 2009, s. 244)

4.2 Vývoj ekologického zemědělství v EU

Ekologické zemědělství se začalo rozvíjet ve střední a západní Evropě už po první světové válce, avšak první zákonná úprava pro tento systém hospodaření byla přijata až v roce 1991. Nařízení Rady (EHS) č. 2092/91 o ekologickém zemědělství, jehož cílem je poskytnout ochranu ekologickým zemědělcům a spotřebitelům EU, bylo zaváděno všemi členskými státy od roku 1993.

Plocha ekologického zemědělství v EU se během let 1982 – 2002 rozšířila ze 100 tis. hektarů na plochu 5,5 mil. hektarů. K výrazně dynamickému rozvoji došlo v 90. letech minulého století. Mezi jednotlivými členskými státy byla však situace velmi rozdílná. Ekologický sektor zemědělství byl nejsilnější ve Švédsku, Finsku, Dánsku, Rakousku a Itálii, kde se uskutečňoval na 6 – 8 % celkové zemědělské půdy těchto zemí. Naopak v Portugalsku a Řecku se systém ekologického zemědělství začal teprve rozvíjet a na Maltě se dokonce vůbec neprovozoval. Biopotraviny se nejvíce prodávaly ve Velké Británii a Německu. Během roku 2002 se na trzích EU prodaly biopotraviny v hodnotě 10 mld. EUR. (Vondrášková, 2006, s. 4-5)

Dle německého Výzkumného ústavu ekologického zemědělství (FiBL) hospodařilo v EU v roce 2003 více než 151 000 ekologických podniků na ploše větší než 5,8 mil. hektarů. Výzkumný ústav odhadoval růst ekologického hospodaření i do dalších let. Velkou měrou

tomu přispěl i návrh Evropského akčního plánu ekologického zemědělství a další agrárně politická opatření. Obrat bioproduktů se v roce 2003 zvýšil o 5 % a dosahoval 10,5 – 11 mld. EUR.

V lednu 2004 se v Bruselu konalo veřejné jednání zaměřené na budoucnost ekologického zemědělství. Diskutovalo se o zvýšení produkce, zlepšení marketingu, spolehlivější zjistitelnosti původu biopotravin a o koexistenci ekologického a konvenčního způsobu zemědělství. Rakousko a Itálie požadovaly jednoznačnou legislativu platnou pro celou EU, naproti tomu Evropská Komise preferovala delegování odpovědnosti na vlády členských států.

Evropská unie přijala 1. 5. 2004 deset nových států, a to se stalo impulzem opět vyššího odbytu bioproduktů. Mezi nově přijatými zeměmi byly v rámci ekologického zemědělství značné rozdíly. Například v ČR byl podíl ekologicky obhospodařované půdy 6 %, zatímco v Polsku to bylo jen 0,36 % na celkové výměře zemědělské půdy.

V červnu 2004 byl také přijat Evropský akční plán pro organické potraviny a zemědělství, který obsahoval 21 zásadních opatření směřujících k průběžnému rozvoji ekologického zemědělství. Akční plán byl reakcí na rychlý nárůst počtu ekologicky hospodařících zemědělců a na velkou poptávku spotřebitelů. (Vondrášková, 2006, s. 5-10)

V březnu 2004 Evropská unie započala projekt s názvem Quality Low Input Food (QLIF), který byl zaměřen na kvalitu potravin z ekologického zemědělství. V rámci pětiletého období měl podporovat veřejné a soukromé ústavy a malé a střední podniky za účelem zlepšení kvality ekologických potravin a zajištění dalšího pokroku v inovacích týkajících se ekologického zemědělství. Pozornost byla soustředěna především na chování spotřebitelů a vliv kvality potravin na lidské zdraví.

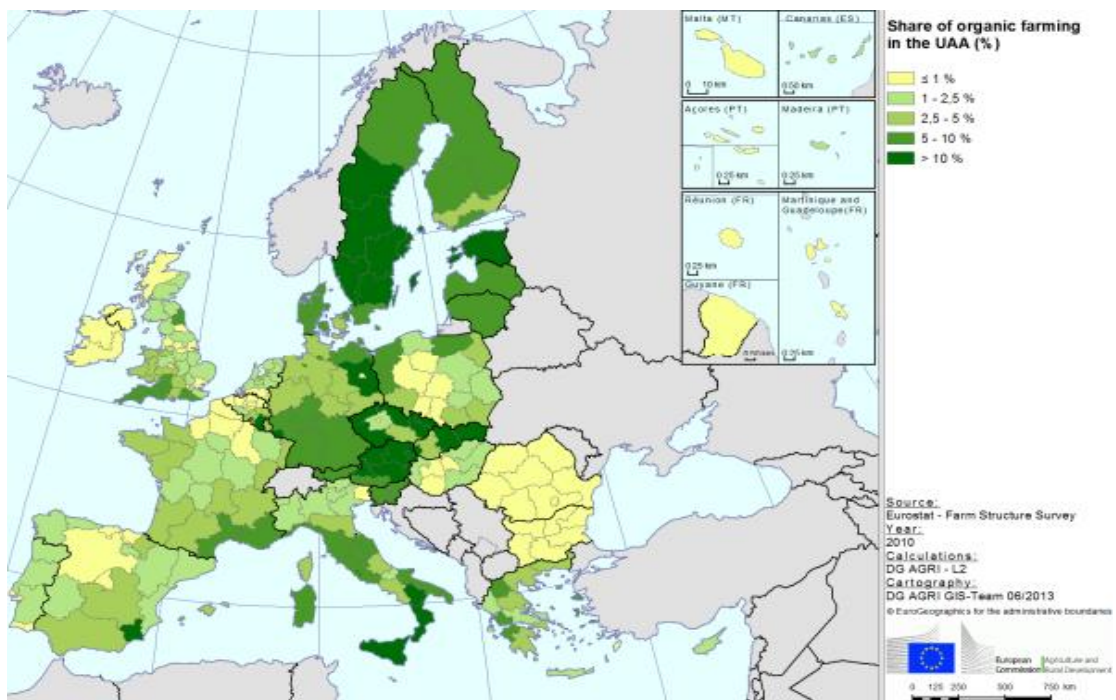
V květnu 2004 byl založen Mezinárodní svaz prodejen biopotravin ORA (Organic Retailers Association) se sídlem v Budapešti. Tato mezinárodní organizace vznikla za účelem zajistit spotřebitelům biopotravin z certifikovaných specializovaných bioprodejen s kvalifikovaným odborným poradenstvím a kompletním sortimentem bioproduktů.

Na koci roku 2004 bylo zaznamenáno 145 095 zemědělských podniků hospodařících podle zásad ekologického zemědělství na více než 5,7 mil. hektarů půdy, což představovalo 3,4 % celkové plochy zemědělské půdy. Nárůst obhospodařovaných hektarů a zvýšení počtu farem má za následek rozšíření Evropské unie o deset nových zemí. (Vondrášková, 2006, s. 10 - 15)

Podle zprávy Facts and figures on organic agriculture in the European Union, která byla vydána v roce 2013, se ekologické zemědělství ve světě vyvíjí stále rychleji a výměra ekologicky obhospodařovaných ploch každoročně narůstá. Zpráva obsahuje data do roku 2011, a to ze všech členských států EU s výjimkou Chorvatska.

Níže uvedený obrázek č. 2 zobrazuje podíl ekologicky obhospodařované plochy z celkové zemědělské půdy v EU z roku 2010. Jak můžeme vidět, nejvyšší podíl ekologicky obhospodařované půdy (vyšší než 10 % z celkové zemědělské půdy) se nachází v jižním Švédsku, Estonsku, Rakousku (s výjimkou Tyrolska a Korutan), ve východním Slovensku a v České republice (s výjimkou Prahy, Středních Čech a Vysočiny). Podobnými hodnotami se vyznačuje region Brandenburg v Německu, Sicílie, Kalábrie a španělská provincie Murcia. Nejnižší podíl ekologického zemědělství na celkové výměře zemědělské půdy (méně než 1 %) má Rumunsko, Bulharsko, Irsko, severní Francie, Kastilie a León ve Španělsku, stejně jako některé polské regiony.

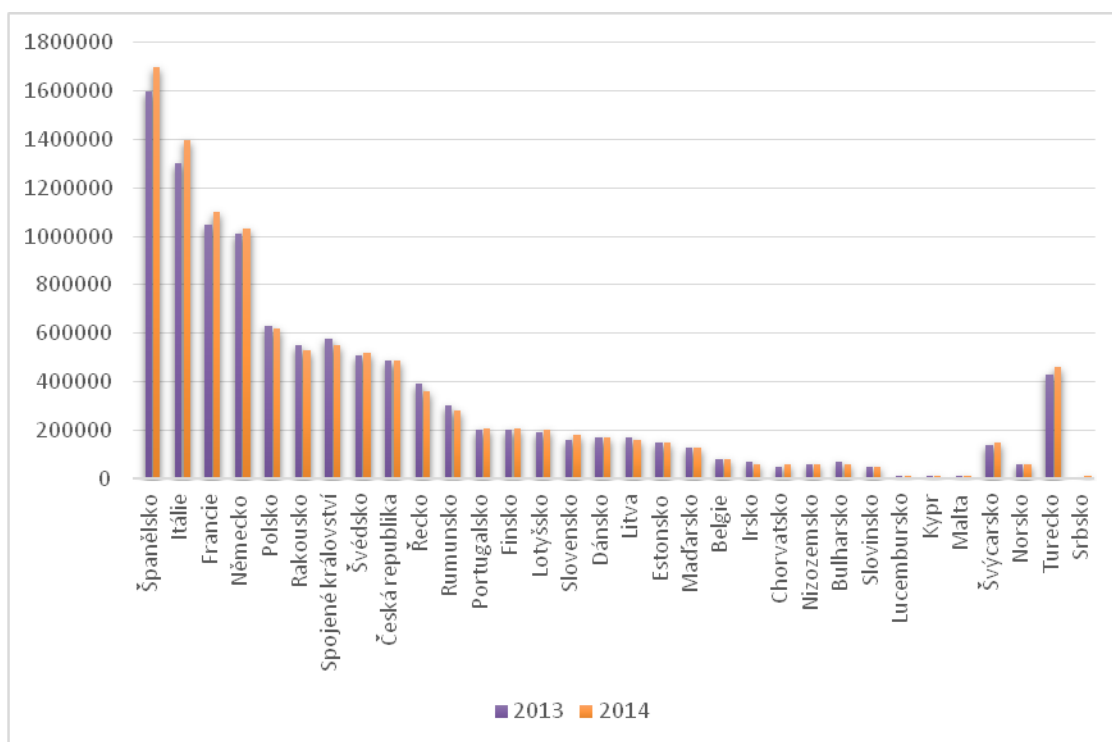
Mapa také odráží skutečnost, že ekologické zemědělství je přítomno zejména v regionech s rozsáhlou živočišnou výrobou, která je zajišťována na několika hektarech trvalých travních porostů. (Facts and figures on organic agriculture in the European Union, 2013)

Obrázek 2: Podíl ekologicky obhospodařované plochy na celkové zemědělské půdě v NUTS 2 v EU v roce 2010 (European Commission, 2013)

Podle nejnovějších statistik bylo v roce 2014 v rámci zemí EU ekologicky obhospodařováno 10,3 mil. hektarů půdy a i nadále se tato plocha zvětšuje. Plochy ekologického zemědělství vzrostly v porovnání s rokem 2013 o 2,3 %.

Z grafu 1 níže je zřejmé, že největším nárůstem ekologicky obhospodařované plochy mezi léty 2013 a 2014 se vyznačuje Španělsko (100 300 ha), za ním následuje Itálie (70 700 ha). Ve 12 členských státech EU tomu bylo naopak. Nejvýznamnější pokles můžeme sledovat u států, jako je Bulharsko a Kypr, kde se plocha ekologického způsobu zemědělství snížila o 15 a 10 % v uvedeném pořadí. (Facts and figures on organic agriculture in the European Union, 2013)

Graf 1: Podíl plochy ekologického zemědělství v letech 2013 a 2014 v ha (Eurostat, 2015)

Ekologické zemědělství je podporováno prostřednictvím druhého pilíře Společné zemědělské politiky, který se zaměřuje na rozvoj venkova. Na léta 2007 – 2013 byla vyhrazena celková podpora EU na rozvoj venkova všem členským státům dohromady 96,3 mld. EUR, což představovalo asi 20 % celkového rozpočtu Společné zemědělské politiky. (Facts and figures on organic agriculture in the European Union, 2013)

Akční plán ekologické produkce v EU pro období do roku 2020 vymezuje tři prioritní osy. První z nich se zaměřuje na zvýšení konkurenceschopnosti ekologických producentů EU. Druhá prioritní osa klade důraz na zvýšení důvěry spotřebitelů v Evropský program pro ekologické potraviny a zemědělství. Cílem třetí osy je posílit vnější rozměr systému ekologické produkce v EU. (Facts and figures on organic agriculture in the European Union, 2013)

4.3 Vývoj ekologického zemědělství v ČR

Vznik ekologického zemědělství v ČR se datuje již od roku 1990. Zatímco v tomto roce byly registrovány první 3 ekologické farmy, k 31. 12. 2014 hospodařilo ekologickým způsobem 3 885 ekofarem, které obhospodařují výměru téměř 494 tis. ha zemědělské půdy, což představuje podíl 11,72 % z celkové výměry zemědělské půdy v ČR. (Ročenka ekologického zemědělství 2014, 2015)

Tabulka 1: Vývoj počtu farem v EZ a výměry zemědělské půdy v letech 1990 – 2014 (Ročenka ekologického zemědělství 2014, 2015)

Rok	Počet farem hospodařících v EZ	Celková výměra půdy v EZ (ha)	Podíl z celkové výměry ZPF (%)	Meziroční změna počtu farem v EZ (%)	Meziroční změna celkové výměry půdy v EZ (%)
1990	3	480	-	-	-
1991	132	17 507	0,41	-	-
1992	135	15 371	0,36	2,3	-12,2
1993	141	15 667	0,37	4,4	1,9
1994	187	15 818	0,37	32,6	1,0
1995	181	14 982	0,35	-3,2	-5,3
1996	182	17 022	0,40	0,6	13,6
1997	211	20 239	0,47	15,9	18,9
1998	348	71 621	1,67	64,9	253,9
1999	473	110 756	2,58	35,9	54,6

2000	563	165 699	3,86	19,0	49,6
2001	654	217 869	5,09	16,2	31,5
2002	721	235 136	5,50	10,2	7,9
2003	810	254 995	5,97	12,3	8,4
2004	836	263 299	6,16	3,2	3,3
2005	829	254 982	5,98	-0,8	-3,2
2006	963	281 535	6,61	16,2	10,4
2007	1 318	312 890	7,35	36,9	11,1
2008	1 946	341 632	8,04	47,6	9,2
2009	2 689	398 407	9,38	38,2	16,6
2010	3 517	448 202	10,55	30,8	12,5
2011	3 920	482 927	11,40	11,5	7,7
2012	3 923	488 483	11,56	0,1	1,2
2013	3 926	493 896	11,70	0,1	1,1
2014	3 885	493 971	11,72	-1,0	0,0

První finanční prostředky určené k podpoře vzniku ekologicky hospodařících podniků byly uvolněny koncem roku 1990. Dotace pokračovaly až do roku 1992 a byly zřejmě hlavním důvodem nárůstu ploch až na 15 tis. ha. V letech 1993 – 1996 Ministerstvo zemědělství státní podporu zrušilo, což mělo za následek stagnaci ploch. Na druhou stranu toto rozhodnutí pozitivně ovlivnilo kvalitativní rozvoj ekologického zemědělství. Řada ekofarem jen z důvodů dotací svou činnost ukončila, počet svazů ekologických zemědělců se redukoval z pěti na dva. Ministerstvo zemědělství se během této doby věnovalo zejména přípravě metodických a legislativních kroků a sjednocování celého hnutí. V roce 1994 se rozhodlo o zavedení jednotné ochranné známky pro biopotraviny, a to především z marketingových důvodů a zviditelnění produkce na veřejnosti. Na českém trhu začali v této době působit

větší zpracovatelé a obchodníci a postupně se zvyšovalo povědomí spotřebitelů o tomto typu produkce. (Ročenka ekologického zemědělství 2014, 2015)

Výrazný rozvoj EZ nastal po roce 1998, především díky obnovení finanční podpory mimo-produkčních funkcí zemědělství, která byla poskytována formou přímých dotací až do roku 2003 na základě nařízení vlády.

Po vstupu ČR do EU se zemědělství integrovalo do Společné zemědělské politiky EU a příslušná legislativa ČR se sloučila s nařízením Rady (EHS) č. 2092/1991 ze dne 24. 6. 1991. I když se počet ekologických farem zvyšoval pomalu, v roce 2004 jen o 3,2 % na 836 farem, což bylo jen o 26 více než na konci roku 2003, zvýšil se počet chovatelů hovězího dobytka a koní. Nové ekofarmy vznikaly především na severozápadě Čech, zdravé pastviny se totiž nacházely převážně v Krušných horách a na Děčínsku. Hlavním důvodem rozvoje ekologického chovatelství na severu Čech bylo to, že farmáři začali více vyvážet skot do přeshraničního Německa, kde byla velká poptávka. Výkupní ceny v ČR byly zatím nízké, a proto bylo výhodnější vyvézt produkci ven. Mezi nejvíce produkováné komodity patřilo obilí, brambory, zelenina, hovězí a ovčí maso, mléko, byliny a koření. Cenové prémie ekozemědělců se pohybovaly v rozpětí 10 – 15 % za hovězí maso, 15 – 20 % za mléko, 40 % a více za obilí, 60 % a více za brambory a až 200 % za některé druhy zeleniny. (Ročenka ekologického zemědělství 2014, 2015)

Velkou překážkou v rozvoji ekologického zemědělství se stal zpracovatelský průmysl biopotravin, který byl doposud málo rozvinutý. Ačkoli české ekofarmy vykazovaly značnou produkci mléka a masa, nedostatek certifikovaných biojatek a nedostatečná zpracovatelská kapacita způsobovalo, že velký počet bioproduktů se prodával za konvenční ceny.

Z důvodu zrušení celních poplatků a povinnosti recertifikace, ke kterému došlo po vstupu ČR do EU, se výrazně zvýšil dovoz biopotravin. Ze zahraničí se dovážely zpracované biopotraviny jako omáčky, nápoje, sladidla, oleje a tuky, pomazánky, ale také luštěniny a ořechy.

Problém trhu s českými biopotravinami spočíval v nedostatečné propagaci produktů domácí produkce. Českou značku BIO v roce 2004 podporoval již státní intervenční fond, nicméně pro další růst produkce bylo zapotřebí i politické podpory, rozvinutí zpracovatelského průmyslu, dostupné informace a poradenství. (Vondrášková, 2006, s. 16-26)

V letech 2004 až 2006 byla finanční podpora zaručována programovým dokumentem „Horizontální plán rozvoje venkova“ (HRDP), který byl zpracován dle pravidel EU a tím byla zajištěna podpora ekologického zemědělství i po vstupu České republiky do EU. EZ bylo jedním z podporovaných titulů v rámci tzv. Agroenvironmentálních opatření (AEO). Ekozemědělci měli také možnost v těchto letech využívat zvýhodněné bodové bonifikace při žádostech o podporu z Operačního programu Zemědělství. (Ročenka ekologického zemědělství 2014, 2015)

V letech 2007 až 2013 byly podmínky finanční podpory upraveny programovým dokumentem „Program rozvoje venkova 2007 – 2013“ (PRV), který nahradil HRDP a OP a byl zpracován na základě nařízení Rady (ES) č. 1698/2005 o podpoře pro rozvoj venkova z Evropského zemědělského fondu pro rozvoj venkova (EZFRV). Ekologické zemědělství bylo opět podporováno v rámci Agroenvironmentálních opatření a od roku 2007 mohly ekologicky hospodařící podniky čerpat bodové zvýhodnění u dalších pěti opatření v rámci Osy I a III Programu rozvoje venkova. Tímto si zvýšily šanci na to, že by jejich projekt mohl být schválen a financován.

Dne 9. 7. 2014 byl vládou ČR schválen nový programový dokument „Program rozvoje venkova ČR na období 2014 - 2020“. Ekologické zemědělství je od roku 2015 podporováno v rámci PRV jako samostatné opatření, které stojí mimo agroenvironmentálních opatření. U podpory vyplácené dle užití půdy se nově rozlišují platby pro období konverze a pro období již plně v režimu EZ. S novým programovým dokumentem byly zavedeny i nové tituly, např. v rámci trvalých kultur vznikl samostatný titul po vinice a chmelnice a v oblasti orné půdy přibyla podpora pro pěstování trav na semeno, odplevelování dočasným zatravněním nebo dočasným úhorem.

Ekologické zemědělství je od roku 2004 podporováno také prostřednictvím „Akčního plánu ČR pro rozvoj ekologického zemědělství“. V současné době je realizován v pořadí již třetí AP na období 2016 – 2020. (Ročenka ekologického zemědělství 2014, 2015)

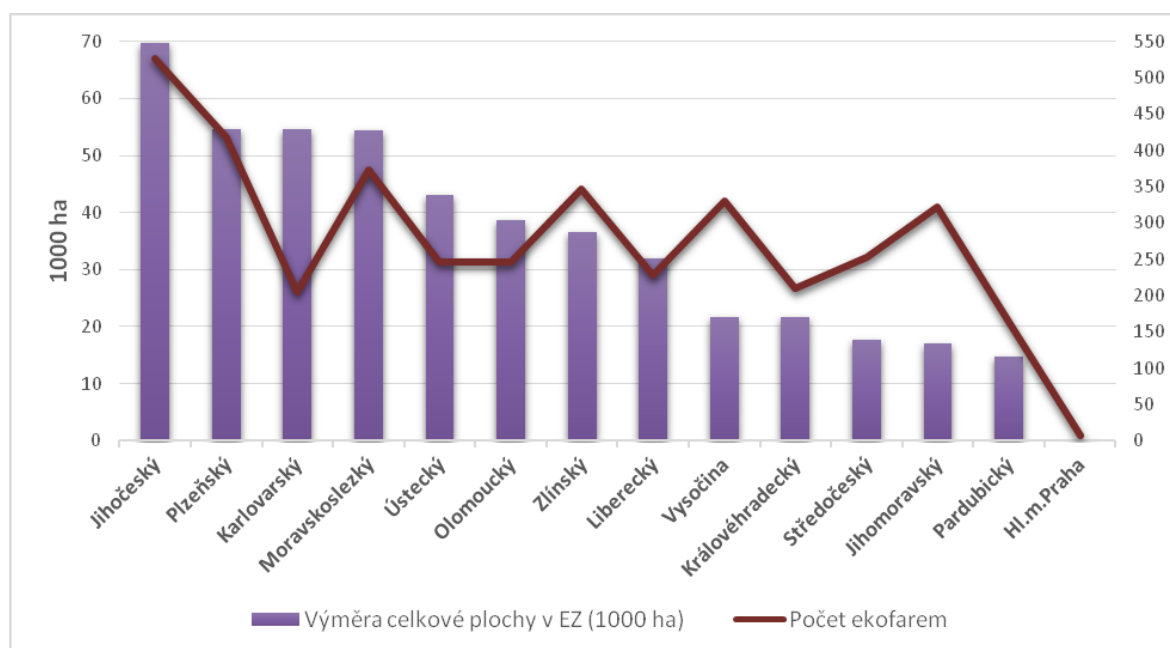
Tento strategický dokument je zhotoven vždy v souladu s Programem rozvoje venkova a navazuje na klíčové národní dokumenty. Smyslem je podporovat ekologické zemědělství v oblastech, které stále ještě nejsou dostatečně rozvinuty (např. odbyt a zpracování bioproduktů, domácí trh s biopotravinami, využití potenciálu EZ v ochraně přírody, výzkum a inovace v EZ). Obsahem jsou prioritní oblasti, strategické a dílčí cíle, a doporučená opatře-

ní, jejichž realizace přispěje k dalšímu rozvoji EZ. (Akční plán ČR pro rozvoj EZ pro období 2016-2020, 2016)

4.3.1 Vývoj ekologického zemědělství v krajích ČR

Podíváme-li se na vývoj ekologického zemědělství v jednotlivých krajích ČR, dojdeme k závěru, že počet ekologických farem a jejich rozmístění na území ČR je velmi nerovnoměrné. Hlavními oblastmi ekologického zemědělství jsou méně příznivé horské a podhorské oblasti ČR. Největší plochy ekologicky obhospodařované půdy se nacházejí v pohraničních hornatých okresech Jihočeského, Plzeňského, Karlovarského, Moravskoslezského a Ústeckého kraje. V těchto pěti krajích se nachází téměř 60 % ploch v ekologickém zemědělství a jsou zde ekofarmy s nejvyšší průměrnou velikostí (266 ha v kraji Karlovarském a 175 ha v kraji Ústeckém). (Ročenka ekologického zemědělství 2014, 2015)

Největší počet ekofarem se nachází v kraji Jihočeském (526 ekofarem), následuje ho kraj Plzeňský (417 ekofarem), Moravskoslezský (373 ekofarem) a Zlínský (346 ekofarem).

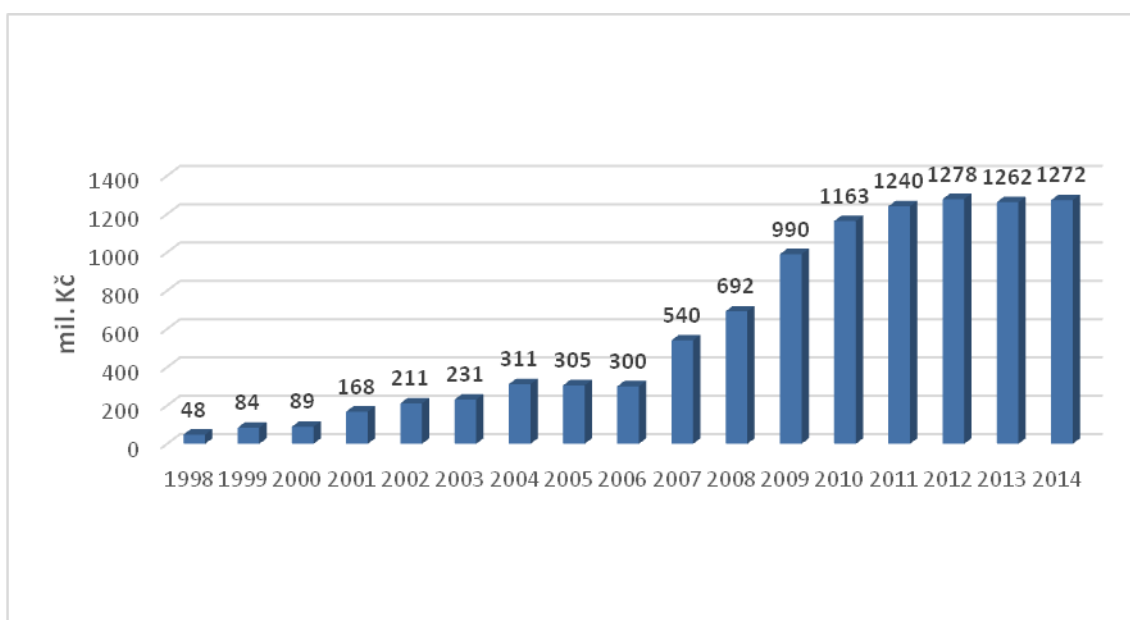
Graf 2: Počet ekofarem a výměra celkové plochy v EZ v krajích ČR v roce 2014
(Ročenka ekologického zemědělství 2014, 2015)

4.3.2 Vývoj finančních podpor ekologického zemědělství v ČR

Z grafu č. 3 je patrné, že k prvnímu velkému nárůstu dotací od roku 1998 došlo v roce 2007, kdy byl zaveden programový dokument PRV na období 2007 – 2013. V tomto roce

došlo totiž k výraznému zvýšení plateb u trvale travních porostů a u trvalých kultur. Celé období 2007 - 2013 je charakteristické značnými skokovými nárůsty objemů dotací. Tomu přispělo zejména zvýšení průměrné platby na hektar, ke kterému došlo v důsledku přechodu ekozemědělců z dobíhajících pětiletých závazků HRDP do nových opatření PRV s vyššími sazbami. Minimální snížení objemů dotací vykazuje rok 2013, kdy na konci předchozího roku došlo k zastavení příjmu žádostí pro nové žadatele uvažující o vstupu do systému EZ. Tato situace se změnila s novým programovacím obdobím a od roku 2015 mohou noví ekologičtí zemědělci znovu žádat o dotaci v rámci nového PRV na období 2014 – 2020. (Ročenka ekologického zemědělství 2014, 2015)

Graf 3: Vývoj dotací EZ v ČR v letech 1998 – 2014 (Ročenka ekologického zemědělství 2014, 2015)

II. PRAKTICKÁ ČÁST

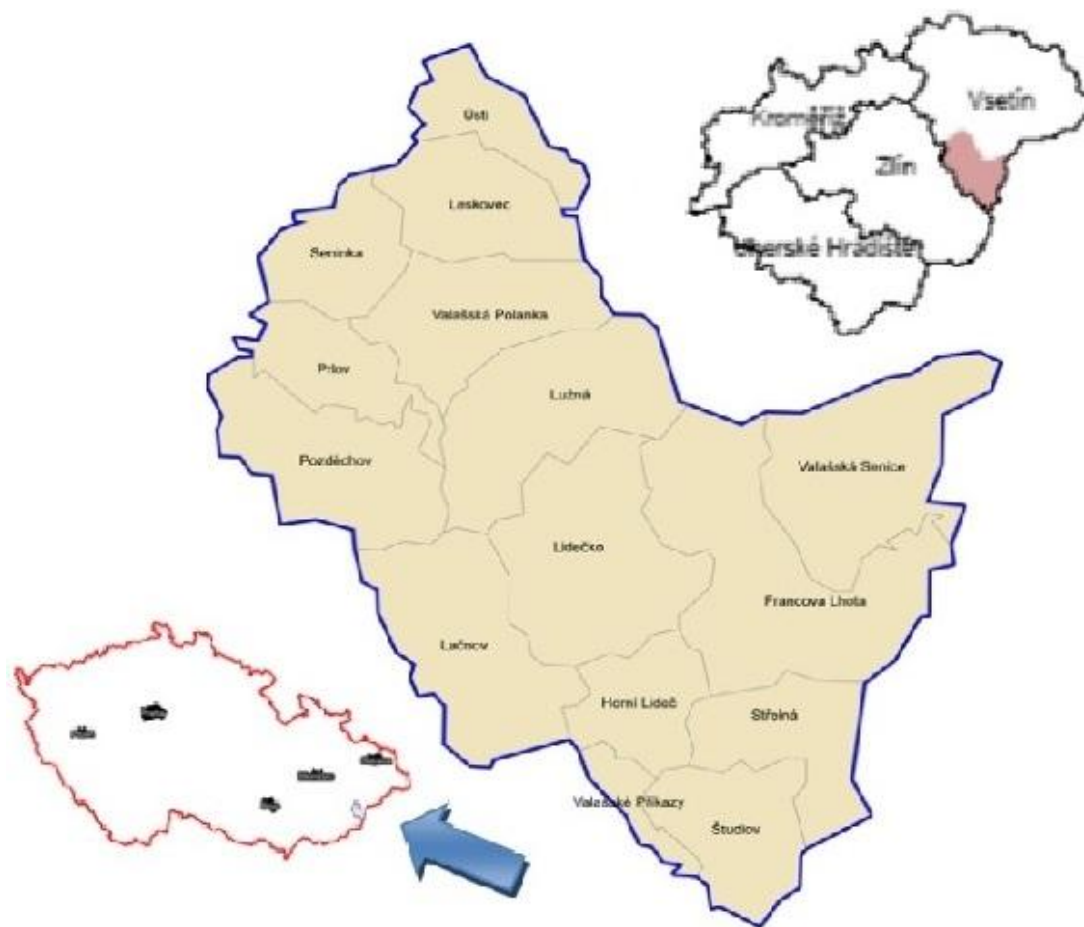
5 MIKROREGION HORNOLIDEČSKO

5.1 Geografická charakteristika

Mikroregion Hornolidečsko je součástí NUTS II Střední Morava, Zlínského kraje, okresu Vsetín. Nachází se u státních hranic se Slovenskou republikou (sousedí s Trenčínským krajem), patří tedy mezi tzv. „příhraniční mikroregiony“. Vznik regionu se datuje do roku 1994 a je jedním z prvních mikroregionů Zlínského kraje.

Území regionu je tvořeno katastry obcí Francova Lhota, Horní Lideč, Lačnov, Leskovec, Lidečko, Lužná, Pozděchov, Prlov, Seninka, Střelná, Študlov, Ústí, Valašská Polanka, Valašské Příkazy a Valašská Senice.

Rozlohou je Hornolidečsko největším územím turistické oblasti Valašsko, rozkládá se na 170,1 km² a vyznačuje se nejnižší hustotou osídlení 75ob./km². (Hornolidečsko, 2016)

Obrázek 3: Hranice obcí mikroregionu Hornolidečsko (MAS Hornolidečsko, 2016)

Mikroregion je vymezen přirozenými hranicemi, které tvoří především úpatí Beskyd, Bílých Karpat, Vizovických vrchů a soustava komunikací. Téměř polovina území je součástí největší chráněné krajinné oblasti CHKO Beskydy a část území leží také v CHKO Bílé Karpaty. Řadí se mezi nejhornatější a nejlesnatější území v celé České republice. Svou polohou a přírodními podmínkami je předurčen k rozvoji aktivit šetrných k životnímu prostředí, zejména k podhorskému zemědělství. (Hornolidečsko, 2016)

5.1.1 Přírodní podmínky

Podle regionálního geomorfologického členění reliéfu náleží území regionu k provincii Západní Karpaty, k subprovincii Vnější Západní Karpaty, v rámci které území regionu zasahuje do oblasti Slovensko-moravských Karpat – Javorníků, Vizovické vrchoviny, Bílých Karpat.

Na geologické stavbě území se podílí zejména předčtvrtohorní regionálně geologická jednotka – flyšové pásmo Západních Karpat. Flyšové pásmo je tvořeno souborem usazených hornin, pro které je charakteristické rytmické střídání pískovců, prachovců, jílovců, slínovců, vzácně i vápenců a slepenců. (Příroda Valašska, 2016)

Reliéf je velmi členitý a kontrastní. Vyznačuje se pestrou mozaikou různých tvarů, od mohutných hornatinných a vrchovinných horských hřbetů, přes hluboká údolí, kotliny a brázdy až po plochý nízký pahorkatinný reliéf v severozápadní části mikroregionu. Tvarovou různorodost reliéfu doplňují rozsáhlé pískovcové skalní útvary, jsou to Čertovy skály v Lidečku, Pulčínské skály ve Francově Lhotě a Trčkovy skály v Lačnově. (Příroda Valašska, 2016)

Pro jednotlivé obce jsou typická dlouhá a úzká údolí se značně svažitémi pozemky, na nichž se střídají a prolínají lesy, zemědělské pozemky, jalovcové pasínky, vzácná fauna (např. čáp černý, holub dupňák) a flora (např. šafrán bělokvětý, vstavač mužský, bradáček vejčitý). (Hornolidečsko, 2016)

Hornolidečsko se nachází v mírném pásu s mírným kontinentálním podnebím. Střední nadmořská výška je 540 m a 83% území leží v nadmořských výškách 400 – 900 m n. m.

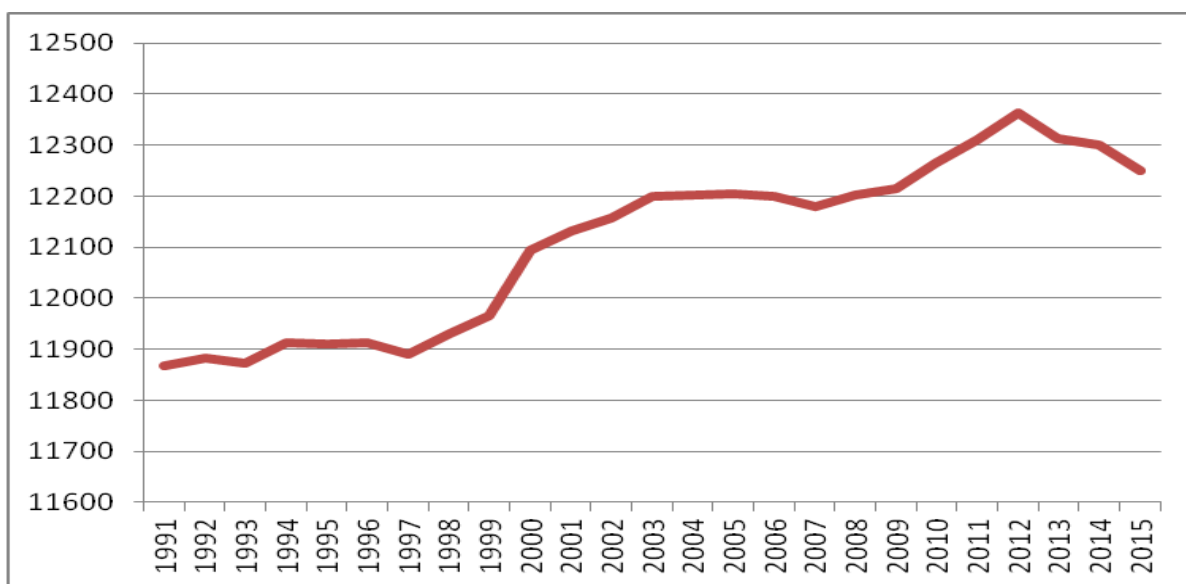
Největším tokem je řeka Senice, do které směřují všechny zdejší potoky a potůčky, a ta se pak v obci Ústí vlévá do Vsetínské Bečvy. Povodí území náleží úmoří Černého moře. Na

území se nachází také menší soustavy rybníků (Lačnovské rybníky). Podle povrchového odtoku náleží oblast regionu k nejvodnatějším územím v ČR.

5.1.2 Obyvatelstvo

Dle údajů Českého statistického úřadu (2016) k 1. 1. 2015 žilo na území Hornolidečska 12 249 obyvatel. Z tabulky č. 2 i z grafu č. 4 je zřejmé, že v letech 1991 – 2015 se území Hornolidečska vyznačovalo relativním růstem počtu obyvatel, který se z 11 869 obyvatel v roce 1991 zvýšil na 12 266 obyvatel v roce 2010 (viz tabulka č. 3). Počet obyvatel rostl až do roku 2012, kdy vykazoval číslo 12 363.

V posledních třech letech se však projevuje obecný trend úbytku obyvatel. V roce 2013 došlo ke snížení počtu obyvatel na 12 313 a v roce 2015 už tomu bylo jen 12 249 obyvatel. I když pokles počtu obyvatel v posledních letech není nijak výrazný, je důležité dalšímu vývoji věnovat pozornost, aby bylo možné v případě dalšího klesání počtu obyvatel reagovat příslušnými opatřeními. Současný demografický trend se projevuje především migračními pohyby mladých lidí (studentů) z venkovských oblastí do městských regionů, kteří zde odchází zejména za prací a studiem.

Graf 4: Vývoj počtu obyvatel na území Hornolidečska v letech 1991 – 2015 (ČSÚ, 2015)

Tabulka 2: Vývoj lidnatosti v obcích Hornolidečska v letech 1991 – 2015 k 1.1.
(ČSÚ, 2015)

Obec	1991	1995	2000	2005	2010	2015
Francova Lhota	1629	1650	1643	1618	1613	1584
Horní Lideč	1270	1344	1304	1361	1401	1386
Lačnov	892	864	878	903	876	857
Leskovec	635	634	636	670	659	670
Lidečko	1787	1745	1835	1887	1830	1817
Lužná	559	538	545	565	585	624
Pozděchov	572	588	594	566	557	583
Prlov	542	543	549	526	544	531
Seninka	331	322	314	313	322	318
Střelná	626	645	638	616	618	590
Študlov	506	524	524	515	507	503
Ústí	541	558	596	584	611	638
Valašská Polanka	1244	1252	1316	1328	1373	1388
Valašské Příkazy	230	211	235	271	278	303
Valašská Senice	505	492	487	483	492	457
Celkem	11869	11910	12094	12206	12266	12249

V rámci vývoje počtu obyvatel v jednotlivých obcích byl zaznamenán různorodý vývoj lidnatosti. Mezi obce, které se ve sledovaném období rozvíjely rychleji, patří Horní Lideč, Leskovec, Lidečko, Lužná, Študlov, Ústí a Valašská Polanka. U ostatních obcí sledujeme pomalejší vývoj v počtu obyvatel.

5.1.3 Dopravní infrastruktura

Doprava je na území členských obcí Hornolidečska zajišťována silniční dopravou, v rámci které územím prochází dvě významné silnice I. třídy. Podstatná je také železniční doprava, která propojuje Českou a Slovenskou republiku. Z důvodu zvýšeného počtu automobilů je předmětem plánování v dopravní infrastruktuře výstavba cyklistické trasy.

Silniční doprava

Základní kostru dopravní sítě tvoří silnice I. třídy I/57, která propojuje Východní Moravu, Slovensko (hraniční přechod Brumov Bylnice – Horní Srnie) a Polsko (hraniční přechod Bartultovice – Trzebina). Její celková délka je 167,859 km, přičemž asi 20 km leží na území mikroregionu. Silnice I/57, která je nejvytíženější silniční infrastrukturou v území, je pro obyvatele Hornolidečska významná tím, že spojuje mikroregion s okresním městem Vsetín.

Dalším stejně významným silničním koridorem je silnice I. třídy I/49, která prochází obcí Střelná, kde spojuje mikroregion se Slovenskou republikou (hraniční přechod Střelná - Strelenka), v Horní Lidči se napojuje na silnici I/57 s tím, že v obci Valašská Polanka silnice I/49 pokračuje směrem na Zlín.

Sledovaným územím prochází také čtyři silnice třetí třídy. Obce Valašskou Senici a Francovu Lhotu spojuje silnice č. 04910, která mezi Střelnou a Horní Lidčí navazuje na silnici I/49. Obcí Seninkou prochází silnice č. 05741, která se na silniční trasu I/57 napojuje mezi obcemi Leskovec a Valašská Polanka. Dalšími silnicemi třetí třídy jsou komunikace č. 04946 v Lačnově a komunikace č. 05746 ve Študlově, přičemž obě dvě se napojují na silnici I/57, a to v Horní Lidči a ve Vlašských Příkazech. (Strategie komunitně vedeného místního rozvoje MAS Hornolidečska na období 2014-2020, 2016)

Železniční doprava

Železniční trať č. 280, která spojuje města Hranice na Moravě, Vlašské Meziříčí, Vsetín, Horní Lideč, Střelnou a dále pokračující na Slovenskou republiku, byla do území mikroregionu zavedena v roce 1928. Po tomto již elektrizovaném dvoukolejném železničním uzlu jezdí jak osobní a dálkové rychlíky, tak také expresy ze Slovenska do Prahy. Z mezinárodního hlediska je železniční koridor významný tím, že umožňuje také nákladní železniční přepravu mezi Českem, Slovenskem a ostatními státy v Evropě. Nadregionální význam má vlakové nádraží v Horní Lidči, které je hraničním přechodem a z toho důvodu zde zastavují všechny mezinárodní linky.

V roce 1928 byla uvedena do provozu také jednokolejná, neelektrizovaná železniční trať č. 283, která vede z Horní Lidče do Brumova - Bylnice. Jedná se o železniční trať regionálního významu, na níž je uskutečňována přeprava motorovými soupravami. (Strategie komunitně vedeného místního rozvoje MAS Hornolidečska na období 2014-2020, 2016; Horní Lideč, 2016)

Cyklistická doprava

Z důvodu častého pohybu cyklistů na velmi frekventované silnici I. třídy, která je vzhledem k blízkosti hraničního přechodu využívána i kamionovou dopravou, je v dlouhodobém plánu výstavba cyklostezky Bečva – Vlára – Váh. Cílem je zajistit především bezpečnost cyklistů při pohybu v území. Plánovaná cyklostezka, ze severu napojena na již existující síť cyklostezek Bečva, bude přes mikroregion procházet obcemi Ústí, Leskovec, Valašská Polanka,

Lužná, Lidečko, Horní Lideč a Valašské Příkazy. Dále bude směřovat k Vlárskému průmysku na Slovensko, kde se napojí na cyklostezku Váh. (Strategie komunitně vedeného místního rozvoje MAS Hornolidečska na období 2014-2020, 2016; Cyklostezka Bečva-Vlára-Váh, 2013)

Obrázek 4: Plánované propojení cyklostezek Bečva – Váh cyklostezkou Vlára
(Cyklostezka Bečva-Vlára-Váh, 2013)

5.1.4 Průmysl

Struktura hospodářství je ovlivněna především přírodními podmínkami a historickým vývojem. Poloha regionu a jeho dostupnost neposkytuje podmínky pro rozvoj velkých průmyslových podniků. Navíc s výraznými transformačními změnami, které se v ekonomice odehrály v průběhu devadesátých let, došlo k omezení některých výrobních provozů. Na druhé straně se začalo rozvíjet soukromé podnikání a vznikaly řady malých a středních firem, jak v nevýrobní sféře (kadeřnictví, ubytovací a stravovací služby), tak v průmyslu (zámečnictví, zpracování dřeva) a stavebnictví. (Strategický plán LEADER MAS Hornolidečska na období 2007-2013)

Dle Českého statistického úřadu (2016) bylo na území Hornolidečska v roce 2014 evidováno celkem 2 347 podnikatelských subjektů, přičemž nejvíce jich bylo zastoupeno v odvětví

stavebnictví, průmyslu, velkoobchodu a maloobchodu. Obce s vyšším počtem obyvatel, jako jsou Francova Lhota, Horní Lideč, Lidečko a Valašská Polanka, vykazují vyšší podíl ekonomických subjektů. Významná je také potravinářská výroba, zejména výroba tradičních masných produktů, dále pak ubytovací služby, stravování a pohostinství. (ČSÚ, 2016)

Ekonomicky aktivní obyvatelé pracují nejčastěji v průmyslovém odvětví a musí tak za práci dojíždět do měst, v obcích se nachází zejména podniky zaměřené na dřevovýrobu, stavební práce a drobná řemesla. Převážná část obyvatel je zaměstnána také ve službách.

Tabulka 3: Největší zaměstnavatelé v mikroregionu (Strategický plán LEADER MAS Hornolidečska na období 2007-2013)

Název	Obec	Počet zaměstnanců	Odvětví činnosti
Josef Filák	Horní Lideč	250 - 499	Výroba potravinářských výrobků – masná výroba, provoz vlastní maloobchodní sítě
Weekamp Doors, s.r.o.	Lačnov	200 - 249	Výroba exteriérových a interiérových dveří z exotických dřevin
KOVAR, a.s.	Leskovec	200 – 249	Dodávky ocelových kontejnerů, obytných kontejnerů, rámců a jiných ocelových konstrukcí
Kemmerich Czech, s.r.o.	Leskovec	100 - 199	Konstrukce a produkce kovodělných ohýbaných dílů pro průmysl
Janošík OKNA-DVEŘE, s.r.o.	Valašské Příkazy	100 - 199	Dřevěná okna a vchodové dveře
FORM, s.r.o.	Horní Lideč	100 - 199	Výroba plastových výrobků k motorovým vozidlům, sklolaminátové a termoplastové produkty

5.1.5 Životní prostředí

Jak už bylo řečeno, území sledovaného regionu je součástí chráněných krajinných oblastí Beskyd a Bílých Karpat. Podmínky ochrany životního prostředí jsou tedy pochopitelně přísnější než na jiném území. Mezi faktory, které ovlivňují stav životního prostředí, patří nízká

hustota osídlení, menší sídla, absence velkých měst a průmyslových podniků a šetrný způsob zemědělství.

Odpadové hospodářství

Na území regionu se v současné době není umístěna žádná skládka, dříve se však nacházela v obcích Lačnov, Francova Lhota a Horní Lideč. Dnes jsou tyto skládka již rekultivované a nepoužívané. Svoz komunálního a tříděného odpadu zajišťuje společnost Technické služby Vsetín, s.r.o., která sváží odpad v pravidelných intervalech na skládku do Smoliny u Valašských Klobouk. Ke sběru nebezpečného a velkoobjemového odpadu, který se sváží pravidelně na jaře, je ve většině obcí zřízeno sběrné místo. Biologicky rozložitelný odpad likvidují jednotlivé domácnosti sami kompostováním. (Strategie komunitně vedeného místního rozvoje MAS Hornolidečska na období 2014-2020, 2016)

Ochrana ovzduší

Ačkoli je v současné době stav životního prostředí z pohledu kvality ovzduší považován za přijatelný, byla zjištěna zvýšená koncentrace látek polétavého prachu a Benzo(a)pyrenu ve vzduchu. Tyto látky vznikají při spalování tuhých paliv a spalováním automobilových motorů. I když se na území regionu nenachází velký průmyslový závod, negativní vliv na kvalitu ovzduší má nedaleké město Vsetín, které je významným průmyslovým centrem v kraji. Ke znečištění přispívají hlavně v zimních měsících také domácnosti, které používají ke spalování ne vždy kvalitní tuhá paliva. I přesto, že převážná část obcí je plynofikovaná, občané hlavně z důvodu snížení nákladů používají k vytápění kotle na tuhá paliva. (Strategie komunitně vedeného místního rozvoje MAS Hornolidečska na období 2014-2020, 2016)

Ochrana vod

Na zlepšování stavu kvality podzemních a povrchových vod se podílí projekt Čistá řeka Bečva. Předmětem projektu je vybudování splaškové kanalizace v jednotlivých obcích. V současné době je kanalizace vybudována v obcích Lidečko, Horní Lideč, Valašská Senice, Francova Lhota, Střelná, Lačnov, Lužná, Seninka, Vlašská Polanka, Leskoves a Ústí. (Strategie komunitně vedeného místního rozvoje MAS Hornolidečska na období 2014-2020, 2016)

Obecně můžeme říct, že území mikroregionu disponuje kvalitním životním prostředím, které je pro hornatou valašskou krajinu typické. Podporou zemědělství šetrného k životnímu prostředí zaměřeného na údržbu krajiny bude životní prostředí zachováno i pro další generace.

5.1.6 Zemědělství

Vývoj zemědělství ve vztahu k osídlení regionu

K postupnému vzniku obcí v lesnatých podhorských a horských oblastech jakým je mikroregion Hornolidečsko docházelo v průběhu 16. až 18. Století osídlováním kolonistů. Největším přínosem pro ně byla přeměna této lesní půdy na půdu ornou vytvářením pasek (tzv. pasekářská kolonizace). Vytváření pasek spočívalo v odlesnění půdy a v jejím osetí obilninami. Tímto docházelo nejen k rozšíření orné půdy, ale také ke vzniku nových vesnic. Pasekářská kolonizace podstatně ovlivnila vytváření dnešního typicky členitého krajinného rázu v podhorské oblasti. (Pavelka, Trezner a kol., 2001, s. 81)

Přibližně ve stejné době jako pasekářská kolonizace, poznamenává oblast regionu valašská kolonizace. V případě valašské kolonizace nešlo o rozšíření orné půdy a zakládání nových sídel, ale pouze o využití lesů a vrcholů hor k salašnickému chovu dobytka, zejména koz a ovcí. Jejich technika chovu dobytka způsobila přelom v hospodářském využití rozsáhlého horského území. Posléze, když se smísili s domácím obyvatelstvem, přejali mnohé z jeho způsobu života. Naopak starší zemědělské obyvatelstvo se naučilo salašnickému hospodaření a přijalo od valašských kolonistů jejich znalosti a praktiky, potřebné pro život v horách. Základem hospodaření však nadále zůstávalo obdělávání půdy s úhorovitým systémem střídání osevních ploch, a chov skotu. (Pavelka, Trezner a kol., 2001, s. 82; Štika, 1973, s. 66)

V druhé polovině 19. století bylo zemědělství na území celého Valašska na velmi nízké úrovni. Někteří sedláci s většími statky sice již uplatňovali určité zásady pokrokového hospodaření tím, že přecházeli k intenzivním formám hospodaření, nicméně většiny drobných rolníků se tyto změny netýkaly. Přejít k intenzivnímu hospodaření vykazoval velmi nesnadný a zdlouhavý proces, proto nadále hospodařili v tradičních formách extenzivního hospodaření. Bylo to způsobeno především neznalostí jiných způsobů zemědělství, používáním zastaralého nářadí a celkovou chudobou obyvatelstva. (Šťastný, 1971, s. 13)

Do první světové války se v regionu selo málo čistých druhů obilí. Častěji se sely namíchané obilniny, které obsahovaly žito, pšenici a ječmen. Zemědělci ze zkušeností věděli, že je ris-

kantní sít jeden druh obilí, neboť ten se nemusel toho roku vydařit. Setí míchaného obilí jim zaručovalo, že alespoň některý druh dá toho roku dobrou úrodu. Někteří zemědělci zdůvodňovali setí směsí tím, že chléb z takového obilí je chutnější. Z čistých obilovin se sely jen ječmen, oves a pohanka. Poměrně pozdními plodinami byly brambory a jetel. K setí ozimů došlo až počátkem 20. století. Chov ovcí ustupoval, zvyšoval se podíl skotu. (Šťastný, 1971, s. 98-99)

K zásadním změnám došlo až po první světové válce, kdy začaly vznikat hospodářské společnosti, které svou činností přispěly k určitým změnám zaostalého zemědělství. Jejich programem bylo zpočátku zejména zalesňování horských a podhorských bezlesých ploch. Poučovali zemědělce o správných zásadách hospodaření, o správném chovu dobytka a o používání umělých hnojiv. Poukazovaly na chyby, kterých se rolníci dopouštěli, např. na nezdravé ustájení dobytka a špatné zacházení s ním, na nedbalé zakládání hnojišť a na neudržované pastviny. Region svými přirozenými podmínkami mělo všechny předpoklady pro chov dobytka. Zrodila se myšlenka vytvořit dobytkářskou komoru po vzoru alpských zemí, odkud by se mohl ušlechtilý a zdravý skot prodávat do oblasti nížinných, především na Hanou. Avšak pro uskutečnění tak dalekosáhlého plánu nebyly vytvořeny všechny podmínky. (Šťastný, 1971, s. 13-14)

V usedlostech se hospodařilo trojhonným způsobem, v údolních usedlostech, které vlastnily pozemky vzdálené nebo ve vyšších polohách, se navíc hospodařilo extenzivním způsobem hospodaření. (Šťastný, 1971, s. 105)

Po druhé světové válce došlo k obrovským hospodářským ztrátám. Pro velkou nezaměstnanost se lidé začali stěhovat do měst kvůli pracovním nabídkám. V roce 1949 došlo k zakládání Jednotných zemědělských družstev, avšak i přes rozsáhlé přesvědčování nemělo v regionu velký úspěch. Rolníci příliš lpěli na své půdě, která jim po generace zajišťovala živobytí. Docházelo také k donucovacím prostředkům. Zemědělcům, kteří odmítali vstup do Jednotných zemědělských družstev, byly zabavovány stroje a museli plnit nadměrné dodávky státu (mléko, maso, atd.). Byla jim zabavována kvalitnější půda a přidělována méně úrodná. Docházelo i k osobnímu pronásledování. První JZD v mikroregionu byla založena až na konci 50. let minulého století. Někteří rolníci z Valašské Senice, Seninky a Lačnova vstoupili do JZD až v 70. letech. Na Hornolidečsku se centry zemědělské výroby staly Valašská Polanka, Horní Lideč a Francova Lhota. (Kurtinová, Smilek, Škarpová, 2007, s. 14-16)

Družstva započala nový způsob hospodaření, v jehož důsledku docházelo k velkému přetváření krajiny. Podnikalo se nařízené rozorávání mezí, které naši předkové budovali po staletí, likvidována byla rozptýlená zeleň, byly vytvářeny velké celky půdy s monokulturami plodin nebo s kulturními loukami a docházelo k rozsáhlým rekultivacím luk. Používaly se průmyslové hnojiva a pesticidy, což způsobovalo ekologické škody. (Pavelka, Trezner a kol., 2001, s. 82)

Po listopadu 1989 došlo k navrácení soukromého majetku a k rozmachu podnikání. Zemědělská výroba ale v nových ekonomických podmínkách upadala. Lidé už o navrácenou půdu zájem neměli. Jednotná zemědělská družstva po pádu komunismu buď pokračují pod názvem „Zemědělské družstvo“, jako je tomu dnes v obci Francova Lhota nebo došlo k transformaci na jinou společnost, tak tomu bylo v Horní Lidči. V některých případech se družstva v důsledku nevhodné ekonomiky rozpadla úplně.

Zemědělství v současné době

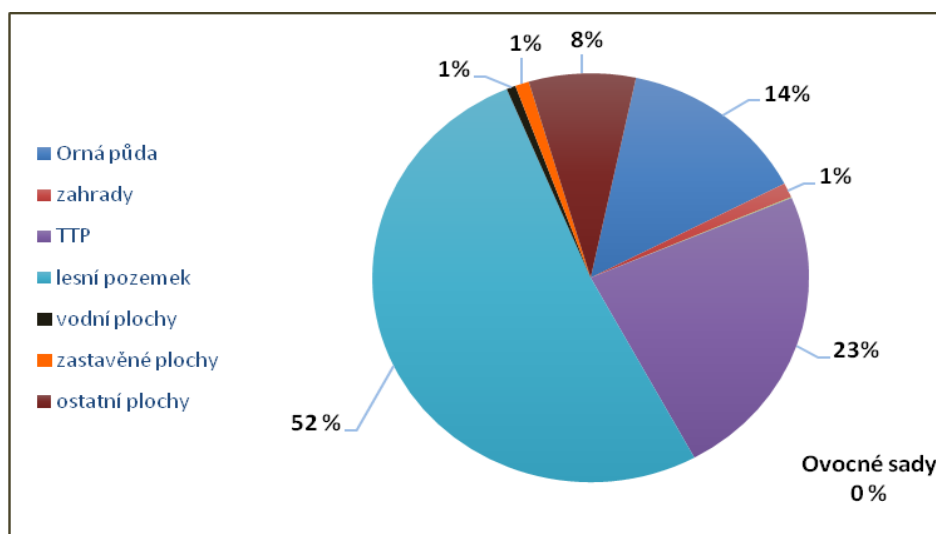
Vzhledem k tomu, že převážná část zemědělské půdy mikroregionu náleží do méně příznivých oblastí, tedy bramborářské a hlavně horské, převažuje živočišná výroba nad rostlinnou. Z důvodu velkého množství luk a pastvin převládá chov hospodářských zvířat, zejména skotu a ovcí. Z rostlinné výroby a produkce převažuje pěstování obilovin, především pšenice a ječmen. Rostlinnou produkci zemědělci pěstují jen pro vlastní spotřebu. Tradiční postavení má na území regionu ovocnářství - pěstování ovocných stromů a výroba lihovin, především formou pěstitelského pálení. (Strategie komunitně vedeného místního rozvoje MAS Hornolidečska na období 2014-2020, 2016)

Dle celkového seznamu osob podnikajících v ekologickém zemědělství z roku 2013 je na území Hornolidečska evidováno 14 ekozemědělců, z toho 8 jsou soukromí zemědělci a 6 právnických osob. Tabulka č. 4 uvádí nejvýznamnější ekologické farmy v regionu.

Tabulka 4: Nejvýznamnější ekofarmy v mikroregionu (Ministerstvo zemědělství, 2009-2015, vlastní zpracování)

Název podniku	Sídlo	Charakteristika	Výměra
AGROFYTO, spol. s.r.o	Lidečko	Chov mléčného i masného skotu	930 ha
AGROSPOL Lužná, s.r.o.	Lužná	Chov skotu bez tržní produkce mléka	270 ha
GONE s.r.o.	Prlov	Chov skotu bez tržní produkce mléka, ovcí	200 ha
JRZ, s.r.o.	Pozdětchov	Chov skotu bez tržní produkce mléka	250 ha
Kovar, s.r.o.	Leskovec	Chov skotu bez tržní produkce mléka	185 ha
ZD Francova Lhota	Francova Lhota	Chov skotu bez tržní produkce mléka	920 ha

Rozloha zemědělského půdního fondu činí v území 38 %. Z toho připadá 14 % na ornou půdu. Trvale travní porosty zabírají v území 23 % a 1 % připadá na zahrady. Ovocných sadů je zde méně než 1 %. Nezemědělská půda zahrnuje 62 % celkové výměry půdy. Nejvíce nezemědělské půdy pokrývají lesy a to z 52 %. Zastavěným a vodním plochám připadá 1 % a ostatní plochy jsou zastoupeny z 8 %.

Obrázek 5: Struktura půdy (ČSÚ, 2016, vlastní zpracování)

6 ANALÝZA VYBRANÝCH EKOLOGICKÝCH ZEMĚDĚLCŮ A JEJICH VLIV NA ROZVOJ MIKROREGIONU HORNOLIDEČSKO

Pro účely této diplomové práce byly provedeny rozhovory se dvěma zemědělskými subjekty. První rozhovor se uskutečnil 9. 3. 2016 s paní jednatelkou společnosti AGROFYTO, spol. s.r.o. Ing. Ludmilou Mužikovskou. Druhý rozhovor byl proveden s panem předsedou Zemědělského družstva Francova Lhota Josefem Klišem 14. 3. 2016.

V rámci rozhovorů byly položeny následující otázky:

1. Podnikali jste v systému ekologického zemědělství hned z počátku? Pokud ne, z jakého důvodu jste se rozhodli přejít na ekologické zemědělství a co všechno to obnášelo?
2. Je pro Vás legislativa srozumitelná (resp. v čem není, co je v ní nejtěžší k pochopení, k realizaci splnění podmínek) nebo máte problém plnit administrativní požadavky a sledovat všechny jejich změny?
3. Jak hodnotíte proces získávání dotací? Jsou pro Vás informace o dotačních titulech snadno dostupné a srozumitelné? Kolik procent nákladů pokrývá ve Vaší farmě dotace? Byla by možná existence ekofarmy a její činnosti bez dotací?
4. Jaká byla struktura Vašich investic do produkčních (zemědělských) aktivit v předchozích 2-3 letech a jaká byla jejich finanční výše a zdroj financování? Jaké jsou nejčastější důvody Vašich investic?
5. Jakým způsobem realizujete prodej vlastních produktů a jakým způsobem se tento prodej vyvíjel od počátku Vašeho podnikání v ekologickém zemědělství?
6. Zabýváte se marketingem prodeje Vašich produktů, resp. výrobků? Máte nějakou marketingovou strategii za účelem získání nových odběratelů z řad přímých zákazníků a zpracovatelů?

7. Přispívá Vaše činnost k rozvoji venkova ve Vašem mikroregionu, např. z pohledu zaměstnanosti? Jakým způsobem podporujete agroturistiku? Podílí se Vaše farma na mimoprodukčních aktivitách? Jakých?
8. V čem shledáváte hlavní problémy v oblasti ekologického zemědělství z hlediska přírodních podmínek a společenských podmínek, a co naopak vidíte na ekologickém zemědělství jako pozitivní a jak vidíte jeho budoucí směřování?
9. Snažíte se spolupracovat s jinými zemědělskými farmami v okolí? Pokud ano, jak a jakým způsobem funguje spolupráce? Sdílíte zemědělskou techniku s ostatními ekologickými zemědělci?
10. Jaké jsou Vaše plány rozvoje Vaší farmy do budoucna, resp. co byste si přáli na Vašem současném podnikání změnit? Jaké projekty byste si přáli realizovat?

6.1 AGROFYTO, spol. s.r.o.

Zemědělská společnost AGROFYTO, spol. s.r.o. sídlí v obci Lidečko, která se nachází v jihovýchodní části okresu Vsetín, v blízkosti státních hranic se Slovenskou republikou. Založena byla v roce 1994, kdy si pronajala od Zemědělského družstva Nové Valašsko Horní Lideč dvě zemědělské farmy a od vlastníků půdy 1 020 ha zemědělské půdy.

V současné době podnik obhospodařuje 840 ha zemědělské půdy na katastrálním území obcí Horní Lideč, Lidečko a Valašské Příkazy. Výměra orné půdy je 215 ha, zbytek půdy tvoří trvale travní porosty. Výměra zemědělské půdy je pohyblivá, neboť podnik má veškerou půdu pronajatou od vlastníků a občas si některý z nich požádá o vrácení.

Jako kontrolní organizaci si podnik vybral společnost KEZ, která zajišťuje odbornou nezávislou kontrolu a certifikaci v systému ekologického zemědělství.

V roce 2009 získala farma ocenění Bartákův hrnec za nejlepší ekofarmu roku.

Živočišná výroba

Firma se specializuje na chov skotu s mléčnou i masnou produkcí. Mléčný skot plemene Holštýn je ustájen na farmě v Horní Lidči, masný skot plemene Limousine a Simentál na

farmě v Lidečku. V současné době je na farmě 550 ks skotu, z toho 120 krav masného typu, 120 dojníc s průměrnou dojivostí 8 065 litrů, 4 plemenní býci, zbytek jsou jalovice, telata a zástavový skot. Kromě nich se na pastvinách podniku prohání ještě stádo 30 ovcí. Zvířata jsou chována přirozeným způsobem s možností výběhu a pastvy. Jsou krmena objemovými krmivy – senáží, senem a vlastními jadrnými krmivy – obilovinami. Na krmivo nepoužívají preventivní antibiotika, hormonální přípravky ani jiné umělé stimulatory růstu.

Rostlinná výroba

Rostlinná výroba zabezpečuje veškeré objemné krmivo a část jádrového krmiva pro živočišnou výrobu. Nakupují pouze kukuřici v kvalitě bio, která nelze ve zdejších podmínkách vypěstovat. Na 60 hektarech orné půdy pěstují obiloviny (ozimou pšenici, jarní pšenici a oves), na zbytku orné půdy se pěstují jetelotrávy, které slouží k výrobě senáží. Pro konzervaci obilovin využívá ekofarma speciální severskou technologii. Obiloviny se před dozráním sklídí, nadrtí a konzervují se kyselinou propionovou. Poté jsou uskladněny do senážních žlabů a přikryty fólií. Vše sklízí pomocí vlastní techniky, k výrobě senáže má farma k dispozici kompletní limku (lištovou sekačku, shrnovač, lis, vozíky na svoz balíků, baličku), k výrobě sena má taktéž všechny mechanizační prostředky (lištovou sekačku, obraceč, shrnovač, sběrací vozy).

Přechod na ekologické zemědělství

Na ekologický způsob hospodaření společnost přešla v roce 2002, a to nejdříve na farmě s masným skotem v Lidečku. Farma s mléčným skotem v Horní Lidči přešla do ekologického zemědělství v roce 2006.

Jednatelka společnosti uvádí dva hlavní důvody, které přispěly k rozhodnutí přejít na systém ekologického zemědělství. Prvním z nich byly finanční důvody. V době, kdy společnost začínala s hospodařením, banky do zemědělství úvěry příliš neposkytovaly. Vzhledem k tomu, že v začátcích měli veškeré zemědělské budovy a pozemky pronajaté, museli splácet obrovské nájemné Zemědělskému družstvu a vlastníkům půdy. V roce 1998 byly poskytovány národní dotace, přičemž z jejich celkového objemu proudila 1/3 finančních prostředků do ekologického hospodaření. Stát přispíval na 1 ha půdy 1000 Kč. Farma v Lidečku hospodařila na 560 hektarech půdy. Z možnosti získání velkého objemu prostředků, které by eventuálně mohly pokrýt alespoň náklady na nájemné, se rozhodli tuto farmu do ekologického zemědělství přihlásit. V roce 2004, když ČR vstoupila do EU, byly podmínky ekologického země-

dělství nastaveny tak, že se nemohlo v rámci jednoho zemědělského podniku hospodařit ekologickým i konvenčním způsobem. Z toho důvodu byla do systému ekologického zemědělství přihlášena i mléčná farma v Horní Lidči.

Druhým důvodem bylo chtění navrátit se k takovému způsobu hospodaření, jakým hospodařili naši předkové. Tedy bez používání chemických prostředků.

Nezbytnou podmínkou pro přechod na ekologické zemědělství byla změna ustájení, a to z vazného na volné. V roce 2005 proběhla rekonstrukce stáje pro 90 krav, kde je nyní dobytek ustájený volně. Přistýlá se mu slámou, chlévská mrva se denně vyhrnuje. Přistavila se také dojírna. Musela se udělat nová koryta a napáječky. Došlo tedy ke stavebním úpravám ve všech ustájovacích objektech.

Legislativa

Hlavní problém shledává jednatelka společnosti v tom, že legislativa není zcela sjednocená. Uvádí, že veterinární náležitosti se v mnoha případech liší od zákona o ekologickém zemědělství. Například podle veterinárního zákona musí být nově narozená telata mléčného skotu umístěna do individuálních boxů po dobu dvou měsíců, přičemž zákon o ekologickém zemědělství stanovuje tuto dobu tříměsíční. Tedy v případě příchodu veterinární inspekce by měla být telata po dvou měsících od narození umístěna již ve společném boxu po čtyřech kusech dobytka, naopak v případě příchodu ekologické kontroly by došlo k napomenutí a zápisu, že nebyla dodržena tříměsíční lhůta v individuálních boxech.

Změny v legislativě stíhají sledovat sami, účastní se různých školení zaměřených právě na porozumění legislativy, které jsou pořádány kontrolní organizací. Také jsou členy svazu ekologických zemědělců PRO-BIO v rámci kterého využívají poradenských služeb.

Proces získávání dotací

Dle názoru jednatelky je dotační systém nastavený špatně. Dotační pravidla jsou v naší zemi odlišná od ostatních států. Jinde ve světě mají skryté dotace. U nás jsou zemědělské finanční zdroje veřejnosti přístupné, a tak se zemědělci často stýkají se závidlivci ostatních, kteří už pak ale nevidí, že tu peněžní sumu, kterou nám stát poskytne, odvádíme různou formou zpět, neboť jsou příjmem. Mimochodem jsme jediným státem, který zdaňuje evropské dotace.

Uvádí také, že nevidí úplně tak správný postup v poskytování jednotné platby na plochu. Stát poskytuje 3 000 Kč na 1 ha zemědělské půdy, i když se na ní nic nepěstuje, v podstatě

se neobdělává, jednou za čas se poseče. Jednoduše řečeno stát podporuje, i když zemědělec nepěstuje. Nepodporuje tím ale náhodou spíše dovoz zahraničních potravin do ČR místo toho, aby podporoval produkci našich potravin? Nutno podotknout, že v jiných státech EU se takhle dotace vůbec neposkytuje, Němci ani Poláci to nedovolili.

Z I. a II. pilíře Rozvoje venkova pokrývají dotace jejich náklady z 35 %.

Struktura investic do produkčních aktivit

V prvních letech směřovaly největší investice farmy především do nájmu pozemků a budov, později do splácání budov a do výkupu pozemků pod budovami. Po odkoupení všech zemědělských objektů začal podnik investovat do oprav a rekonstrukcí spojených právě s přechodem do systému ekologického hospodaření, dále do výstavby dojírny a zimoviště, a v posledních letech investují převážně do obnovy zemědělských strojů a techniky.

Na všechny investice ale dotace nežadají. Různé udržovací opravy financují převážně z vlastního rozpočtu. V minulých letech byla na farmě v Lidečku vybudována bourárna na maso, která byla taktéž hrazena z vlastních peněžních prostředků farmy. Nejednalo se o výstavbu nové budovy, nýbrž o rekonstrukci stávajícího zemědělského objektu. Pro vlastní financování se rozhodli z toho důvodu, že celkové výdaje na rekonstrukci byly nižší, než kdyby se musel zpracovávat projekt a žádost o dotaci.

V současné době o investiční dotace nežadají. Využívali je minulé období, které bylo do roku 2014, a nyní splácejí úvěry.

Prodej vlastních produktů

Denně dodává 2 000 litrů mléka do mlékárny Valašské Meziříčí. V současné době jsou jedním dodavatelem s certifikovanou ekologickou produkcí do této mlékárny. Z tohoto mléka se vyrábí BIO kysaný mléčný nápoj, který získal ocenění – Česká biopotraviny roku 2006.

Již od začátku existence podniku je mléko v kvalitě BIO dodáváno do mlékárny Valašské Meziříčí.

Maso bourají ve vlastní bourárně a dodávají konečnému spotřebiteli, jako jsou jejich vlastníci pudy, občané regionu, školy a školky v jejich katastrech. Zastávají názor, že práce a tím i peníze se mají točit v regionu a to, co se v regionu vyprodukuje, by se mělo také sníst.

Marketing

Firma jako taková se marketingem zabývá zejména tím, že na svých internetových stránkách provozuje eshop, kde se nachází veškerá nabídka jejich produktů. Dále se zúčastňují farmářských trhů a organizují dny otevřených dveří, kde si můžou návštěvníci výrobky zakoupit.

Vztah k rozvoji venkova a mimoprodukční aktivity

Společnost zaměstnává 17 zaměstnanců, z toho 1 agronom, 1 zootechnik a 1 účetní. Počet pracovníků se v průběhu posledních let postupně snižuje. Tento proces probíhá přirozenou cestou, pracovníci ubývají z důvodu nemoci nebo odchodu do důchodu. Mladých zemědělců je nedostatek.

Na mimoprodukčních aktivitách se podnik podílí především tím, že spolupracuje s obcemi při zimní údržbě komunikací a údržbě veřejných zelených ploch a sportovišť. Jednou ročně pořádá den otevřených dveří pro spoluobčany i širokou veřejnost. Dále zajišťuje exkurze pro školy a školky.

Pozitiva, negativa a budoucí směřování ekologického zemědělství

Samozřejmě, že ekologický způsob hospodaření má spoustu kladných stránek (vše je přírodní), ale podle jednatelky by ekologické zemědělství nemělo být považováno za nic mimořádného. Uvádí, že se jedná o normální běžný způsob hospodaření a že výsledek ekologie, tedy biopotravina by neměla být vnímána jako luxusní výrobek. Mělo by se o ní uvažovat jako o běžné potravíně. Všechny potraviny by měly být zdravé. Nemělo by to být tak, že si za kvalitní potravinu budeme muset připlácet.

Za důležité považuje zaměřit se nejen na současnou, ale i budoucí generaci – jaké dědictví jim předáme a v jakém stavu. Ráz krajiny se neustále mění. Místo toho, abychom se snažili vodu zadržovat (vzhledem k nedostatku dešťových a sněhových srážek v posledních letech), denně je z ní ukrajováno několik hektarů zemědělské půdy, aby se mohla vystavět velká logistická centra, drahé dálnice a jiné betonové plochy, díky kterým se nedokáže zadržet voda.

Za velkou nevýhodu ze strany státu považuje jednatelka to, že ačkoli je příroda jen jedna, svými zákony a vyhláškami o ní rozhodují tři ministerstva – Ministerstvo zemědělství, Ministerstvo životního prostředí a v rámci rozvoje venkova Ministerstvo pro místní rozvoj. Velmi často pak dochází k tomu, že jejich nařízení jsou v této věci protichůdná.

Do budoucna považuje za důležité zaměřit se na to, jaké potraviny jsou ve skutečnosti produkovány. Zastává názor, že nikdo v současné době nemůže vědět, co se v lidských tělech ukládá při konzumaci modifikovaných potravin. Nyní jsou modifikované potraviny považovány za zdravotně nezávadné, ale co udělají v organismu za několik let, zatím nikdo neřeší.

Spolupráce se zemědělskými farmami na okolí

Spolupráci s ostatními farmami na okolí hodnotí jednatelka velmi kladně. Spolupráce probíhá především v rámci poskytování vzájemných služeb. Zemědělskou techniku si nepůjčují, mají výhradně svoje stroje. Nevlastní akorát řezačku, takže v době kdy potřebují pořezat jetelotrávy, požádají o tuto službu farmu z vedlejší vesnice.

Spolupráce probíhá také na základě předávání informací. Každý zemědělec je členem nějakého ekologického svazu, či agrární komory, vzájemně se tak informují o novinkách nebo různých změnách.

Plány rozvoje farmy do budoucna

Jakékoli plány týkající se rozvoje farmy ohrožuje nestabilizace podniku. Společnost má veškerou půdu pronajatou a od toho se odvíjí jakákoli jejich investice. Část svých prostředků musí neustále směřovat do nájmu půdy.

Další hrozbou je otázka trhu mléka. Po padnutí kvót v Evropě jde cena mléka rapidně dolů. Hodně podniků tak mléčnou výrobu ruší. Firma tedy řeší produkci mléka, uvažují o výrobě konečného produktu, zatím ale neví, jaký druhem mléčného výrobku na trhu zaujmout.

(Ludmila Mužikovská, ústní sdělení)

6.2 Zemědělské družstvo Francova Lhota

Zemědělské družstvo Francova Lhota se nachází na česko-slovenském pomezí, v jižním cípu CHKO Beskydy v okrese Vsetín. ZD bylo založeno v roce 1951, ale fyzicky začalo fungovat až v roce 1960. Po transformaci zemědělství v roce 1989 se z Jednotného zemědělského družstva stalo Zemědělské družstvo.

V dnešní době hospodaří na 930 ha zemědělské půdy v horské výrobní oblasti. Veškeré plochy jsou trvale travní porosty, nemají žádnou úrodnou půdu. Obhospodařují katastrální území Francova Lhota a Valašská Senice.

Kontrolní organizací je Biokont. V roce 2009 přispělo obci svou činností k získání Oranžové stuhy.

Živočišná výroba

Specializují se na chov krav bez tržní produkce mléka (KBTM) italského plemene Piemontese. První masný býk byl dovezen v roce 1993. Než se podnik ustálil u jednoho plemene, vyzkoušeli k chovu skotu i jiné, např. plemeno Aberdeen-Agnus nebo plemeno Limousine. Došli ale k závěru, že pro horské podmínky v jakých se družstvo nachází, je plemeno Piemontese nejlepší. Jedná se o skot velmi zmasilý a bezolejovitý. Jediným problémem u tohoto typu plemene jsou těžší porody, které vyžadují asistenci.

Dobytěk je krmen senem a senáží v bio kvalitě. V létě se dobytek pase na pastvinách, v zimě je ustájen v zimovištích.

Rostlinná výroba

Na rostlinnou produkci se nespécializují. Rostlinná produkce slouží jen k výrobě vlastního krmiva na zimu. Ke krmení nakupují jen lizy – krmné směsi, které zvířata potřebují k doplnění vitamínů, které v seně a senáží obsaženy nejsou.

Přechod na ekologické zemědělství

ZD přešlo k ekologickému hospodaření v roce 2007, a to z toho důvodu, že neměli žádnou ornou půdu, kde by se musela používat chemická hnojiva a pesticidy, takže v podstatě ekologicky hospodařili už i předtím. V roce 2007 vstoupili do přechodného období a v roce 2009 získali certifikaci na biofarmu.

Při přechodu na EZ musely stáje projít kompletní rekonstrukcí. Z vazného ustájení se budovalo ustájení volné. Z pěti stájí se opravily tři stáje a jedna se vybodovala nová. U roštových stájí se musel zrušit roštový provoz a zavedla se hluboká podestýlka.

Legislativa

Legislativu shledává předseda ZD v celku jako srozumitelnou. Změny v legislativě sleduje on sám a paní ekonomka, kterou zaměstnávají.

Proces získávání dotací

Družstvo využívá provozní i investiční dotace. Z provozních dotací získává SAPS – jednotnou platbu na plochu, greening, LFA – pro oblasti s přírodními znevýhodněními, dále využí-

vají dotace v rámci agroenvironmentálního opatření, dotace na vlastní ekologické zemědělství a na tele masného typu.

Podle potřeby žádají také investiční dotace, kde už je získávání náročnější. Celkově dosud realizovali asi 9 -10 projektů přes investiční dotace.

Proces získávání dotací hodnotí předseda kladně. Jsou zaregistrováni na portálu farmáře, na kterém mají žádosti v rámci provozních dotací již předvyplněné.

Dotace pokrývají asi 57 % nákladů podniku. Předseda uvádí, že farma by mohla existovat bez poskytování dotací, ale jen v případě, že by ji někdo sponzoroval. Dříve se to řešilo přidruženou výrobou, jejíž zisk se převáděl na zemědělskou činnost. Tohle ale nehodnotí jako ekonomicky ideální.

Struktura investic do produkčních aktivit

Nejčastěji investují do budov, které slouží k zemědělské výrobě a do nákupu strojů. Za poslední tři roky nakoupili traktory, rotačku a žací stroj. Postavili také nový kravín, na který dostali dotaci ze SZIF ve výši 50 % nákladů.

Prodej vlastních produktů

Již od počátku podnikání farma obchoduje s živými zvířaty, které vyváží do zahraničí. Převažná část zástavového skotu se prodává do Itálie a na Maltu, dříve vyváželi i do Chorvatska. V těchto zemích je po kvalitním hovězím masu velká poptávka.

Dále produkují hovězí maso v biokvalitě, a to především regionálním odběratelům. I přesto, že se nevěnují žádné propagaci, zájem je velký. Občas zvažují možnost zvýšení dodávky masa na regionálním trhu. To by však znamenalo stáhnout zahraniční obchod. Tomu se ale nebrání. V současné době směřují 2/3 prodeje do zahraničí a 1/3 představuje domácí odbyt. Do budoucna chystají kroky k přilákání více zákazníků zbudováním vlastní prodejny a chtěli by se tak orientovat jen na domácí trh.

Marketing

Společnost se marketingem zatím vůbec nezabývá. Jejich odbyt vždy pokryje zájem místních odběratelů. Doposud žádnou marketingovou strategii nemají, ale vzhledem k tomu, že uvažují o vybudování vlastní zpracovny masa a místní prodejny, myšlenka jisté propagace se nabízí.

Vztah k rozvoji venkova a mimoprodukční aktivity

Zemědělské družstvo zaměstnává 30 lidí a jejich přidružená výroba, která se zabývá výrobou plastových výrobků a kovovými výrobky má asi 70 zaměstnanců. Jejich činnost má tedy rozhodně pozitivní (sociální) dopad na rozvoj okolí.

Agroturistika je podporována především možností ubytování o kapacitě 8 dvoulůžkových pokojů se sociálním zařízením a velkou společenskou místností, kde je k dispozici wifi a tv. Ubytování se nachází přímo v areálu družstva. Podnik disponuje také vývařovnou a jídelnou, turisté zde mají možnost závodního stravování a i lidé z vesnice si zde chodí pro obědy. Nabízí i možnost rozvozu obědů, a to i do okolních vesnic. Dále zde pronajímají velký společenský sál k uspořádání svatebních hostin a narozeninových oslav.

Další mimoprodukční aktivitou je provoz prodejního skladu, kde je možnost zakoupit náhradní díly zemědělské techniky a hospodářských potřeb (potřeby pro chov, krmiva a krmné směsi, hnojiva a substráty, ochranné barvy a laky).

Spolupráce s obcí probíhá v rámci udržování zeleně v obci, v zimních měsících mají na starost odklizení sněhu z komunikací. Obec naopak využívá jejich dílnu k opravě technických strojů.

K příležitosti 60. výročí od založení JZD byl uspořádán den otevřených dveří pro veřejnost. O tuto akci byl velký zájem, zejména ze strany místních občanů, kteří si přišli ekofarmu prohlédnout, avšak od té doby žádná podobná akce nebyla uskutečněna. Do budoucna by chtěli něco podobného opět připravit. Dvakrát do roka se koná členská schůze. Ta se však netýká veřejnosti, pouze členů, kterým je zde se zde představeno hospodaření farmy.

Ministerstvem zemědělství jsou jmenováni školním závodem pro Střední zemědělskou školu v Rožnově pod Radhoštěm, odkud k nim studenti přijíždí na praxi.

Pozitiva, negativa a budoucí směřování ekologického zemědělství

Nedostatek sněhových srážek, horká léta a sucho se v této horské oblasti zejména na travních porostech zatím nijak drasticky neprojevuje. Jsou schopni z první narostené trávy z jara, sklídit seno a udělat krmivo pro dobytek na celou zimu.

V rámci společenských podmínek je situace taková, že všichni by chtěli biopotraviny. Ovšem lidé si ale nejsou schopni za tuto přidanou hodnotu zaplatit. Ve většině případů jsou

tedy nuceni prodávat bioprodukty za ceny konvenčních výrobků, a to i při zvýšených nákladech. Ale nestěžují si, odbyt vždy mají a drobný zisk také.

Pozitivních dopadů má ekologické zemědělství spousta. Příroda není zatížená herbicidy, pesticidy, skutečně se ozdravuje a regeneruje. A v tom shledává předseda družstva ten největší přínos. Vzhledem k tomu, že se podnik nachází v území chráněné krajinné oblasti, vzhled krajiny je důležitý.

Systém ekologického zemědělství má dle jeho názoru velkou šanci. Prohlašuje, že pokud je snahou utlumit nemoci budoucích generací, je nutné dbát na to, aby se produkovali nutričně zdravé potraviny.

Spolupráce se zemědělskými farmami na okolí

S některými farmami na okolí spolupracují. Každá spolupráce je jiná. Agropyto Horní Lideč jim umožňuje využívat jejich bourárnu ke zpracování masa. Pomáhají si ale také mechanismy. Když farma Agropyto nestíhá s obděláváním pole, pracovníci družstva jim pomůžou (např. minulý rok jim pooralí pole). Dále v oblasti zvířat spolupracují s Agropolem Lužná a Silenou Valašské Klobouky, kteří od družstva kupují plemenné býky Piemonty. Tyto dvě farmy chovají také plemeno Piemontese, takže spolupracují na genetické bázi, kdy si vyměňují potomky těchto zvířat.

Zemědělskou techniku nesdílí ani s jednou z farem. V tomto směru si jsou cestou soběstačnosti. Pokud v některých aktivitách nestíhají, vzájemně si pomůžou, ale za použití vlastních strojů.

Plány rozvoje farmy do budoucna

V blízké budoucnosti se chystají modernizovat dílnu, ve které zpravují zemědělskou techniku. Dnešním požadavkům tato dílna již neodpovídá. Montážní jáma se zvedáky dostačující je, ale doposud zde nemají moderní vybavení typu stahovák pneumatik, moderní soustruh atd.

Dále by chtěli zautomatizovat umývací místnost, zatím se rozhodují pro kartáčovou nebo bezkontaktní.

Rádi by také na farmě vybudovali vlastní zpracovnu masa. Poražené maso si sice zpracovávají sami již teď, využívají bourárnu Agropyta Horní Lideč, ale do budoucna by chtěli být v tomto ohledu soběstační.

Dalším velkým projektem, který zamýšlíme, je výstavba hnojiště. Od roku 2020 se plánuje, že nebude možné uložit hnůj na zemědělskou půdu. Ekologové tvrdí, že dochází k velkému průsaku hnojůvky do spodních vod. Někdo zas říká, že to není pravda, že půda přece umí dobře filtrovat. Ano, nelze mít velké množství hnoje u potoka, kde všechno steče do vody, ale pokud je umístěno v dostatečné vzdálenosti a na podzim se rozmetá jako hnojivo, nevidím v tom žádný problém. Spíš si myslím, že je to jeden z rozmarů EU. Takže plánujeme vybudování zastřešeného hnojiště, aby do něj nepršelo a zbytečně se neluhovalo.

7 PROJEKTOVÁ ČÁST

7.1 Vybudování bourárny masa včetně maloobchodní prodejny

Tabulka 5: Identifikační údaje projektu (vlastní zpracování)

Název projektu	Vybudování bourárny masa včetně maloobchodní prodejny
Místo realizace	Zemědělské družstvo Francova Lhota
Obec	Francova Lhota
Kraj	Zlínský
Katastrální území	Francova Lhota
Přímý investor	Zemědělské družstvo Francova Lhota

7.1.1 Popis výchozího stavu a zdůvodnění projektu

Zemědělské družstvo Francova Lhota bylo založeno roku 1951. Od té doby obchodní družstvo existuje jako právní subjekt nepřetržitě. Hospodaří v horské výrobní oblasti typu HA. Všechny tři katastrální území, které obhospodařuje, se nachází v Chráněné krajinné oblasti Beskydy. V současné době hospodaří na půdě o celkové výměře 930 ha, z toho jsou všechno trvale travní porosty. Specializuje se pouze na chov jednoho masného plemene, a to na plemeno Piemontese. Rostlinná produkce je určena k výrobě objemných krmiv pro vlastní spotřebu. Podnik v současné době zaměstnává 30 lidí.

Vzhledem k tomu, že se v areálu podniku nachází nevyužitá prostora, rozhodlo se vedení Zemědělského družstva rozšířit činnost ekologické farmy o vlastní zpracování masa a následně zavést prodej ze dvora tím, že v těchto místech vybuduje bourárnu na maso společně s vlastní prodejnou.

7.1.2 Cíle projektu

Hlavním cílem projektu je udržení a zvyšování konkurenceschopnosti zemědělského podniku, založené především na efektivnosti výroby, zvyšování kvality produkce a bezpečnosti potravin, přidané hodnotě výrobků a produktivitě práce v oblasti primární zemědělské produkce.

Specifickým cílem projektu je vybudovat bourárnu na maso včetně vlastní prodejny, ve které bude realizován prodej zpracovaného masa koncovému zákazníkovi.

Dílčím cíle je zrekonstruovat stávající objekt v areálu ZD, který vykazuje velmi špatný technický stav.

Podstatným přínosem projektu bude posílení ekonomického prostředí na území mikroregionu. Projektem se rozšíří rozsah služeb zpracování místních produktů na Hornolidečsku.

7.1.3 Popis projektu

Bourárna včetně maloobchodní prodejny bude umístěna v prostorách Zemědělského družstva ve Francově Lhotě. Dopravní dostupnost k hospodářskému podniku je zajištěna místní komunikací, která se napojuje na silnici II. třídy č. 57. Areál disponuje dostatečným množstvím parkovacích míst, není tedy nutné u prodejny budovat parkoviště.

Pro účely bourárny bude využitý stávající zemědělský objekt, jehož půdorysné rozměry jsou 15 x 11 m, výška objektu je 4,20 m. Zemědělská budova je celkově ve velmi špatném technickém stavu. Pro potřeby bourárny je nezbytné upravit objekt tak, aby splňoval hygienické požadavky pro bourání masa, jeho skladování a prodej.

Objekt bude obsahovat tyto prostory: prodejnu, místnost určená pro balení a vakuování, 2 chladicí místnosti, expediční chladírnu, sklad pro přepravky, umývárnu přepravek, sklad, sanitaci a šatnu.

V rámci projektu bude pořízena tato technologie: thermobox, 2x chladicí box včetně technologie chlazení, špalek řeznický, sekač, sterilizátor sekače, řada řeznických nožů, sterilizátor řeznických nožů a bourárenský stůl.

Podnik bude vlastní dobytek porážet jako doposud na 8 km vzdálených certifikovaných jatkách ve Valašských Kloboukách, odkud si do vlastního provozu doveze speciálně upravenými nákladními automobily hovězí maso ve čtvrtích, kde bude v chladírnách určitou dobu zrát. Vyzrálé maso bude následně za splnění všech hygienických podmínek rozbouráno, vakuově zabaleno a řádně etiketováno.

Areál zemědělského družstva se nachází mimo frekventovanou část obce. Stavební práce během rekonstrukce objektu tak nebudou narušovat život obyvatel v obci. Stavba nebude působit negativním vlivem na životní prostředí.

7.1.4 Realizace projektu

Realizace projektu je naplánována v období od 1. 7. 2016 do 31. 7. 2017. Celková realizace rekonstrukce budovy bude probíhat ve třech fázích.

Přípravná fáze bude zahrnovat vypracování žádosti o dotaci z Programu rozvoje venkova ČR a projektové dokumentace včetně stavebního povolení. Dále bude zažádáno o finanční prostředky prostřednictvím úvěru a na základě výběrového řízení bude podepsána smlouva s dodavatelem stavebních prací.

V realizační fázi projektu dojde k samotné rekonstrukci objektu a poté k montáži potřebné technologie do prostoru bourárny i vedlejší prodejny. Po kolaudačním řízení bude bourárna a následně i prodejna uvedeny do provozu. Ještě před podáním žádosti o proplacení, nejlépe nejpozději po ukončení realizace projektu, nainstaluje podnik na místo rekonstruovaného objektu reklamní panel, na kterém bude uvedeno, že podnik obdržel prostředky z fondu EU.

Provozní fáze projektu bude zahrnovat po dohodě s jednotlivými obcemi vyvěšení reklamních plakátů po celém území mikroregionu. V neposlední řadě bude podána žádost o proplacení dotace.

7.1.5 Časový harmonogram projektu

Realizace projektu je naplánovaná v období od 1. 7. 2016 do 31. 7. 2017.

Časový plán uskutečňování projektu

Tabulka 7: Časový plán uskutečňování projektu (vlastní zpracování)

Popis fáze realizace projektu	Časový plán
1. Zpracování žádosti o dotaci	07/2016
2. Příprava projektové dokumentace včetně stavebního povolení	07/2016 - 08/2016
3. Schválení projektu	9/2016
4. Výběr vhodného dodavatele	10/2016 – 11/2016
5. Zahájení realizace projektu	12/2017
6. Stavební práce	01/2017 – 03/2017

7. Montáž technologie	04/2017
8. Ukončení realizace	05/2017
9. Předložení závěrečné zprávy a žádosti o proplacení podpory	06/2017
10. Uvedení do provozu	07/2017
11. Přijetí nových pracovníků	07/2017
12. Propagace produkce	07/2017

Fáze projektu

Tabulka 8: Fáze projektu (vlastní zpracování)

Fáze/Měsíc	Rok 2016						Rok 2017						
	07	08	09	10	11	12	01	02	03	04	05	06	07
1.	X												
2.	X	X											
3.			X										
4.				X	X								
5.						X							
6.							X	X	X				
7.										X			
8.											X		
9.												X	
10.													X
11.													X
12.													X

7.1.6 Metoda kritické cesty projektu

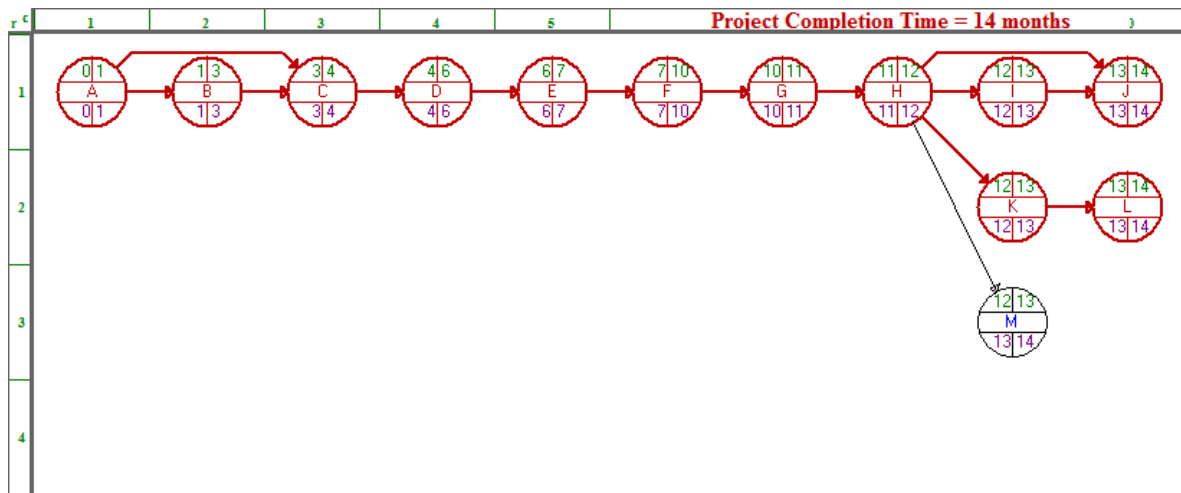
Metoda kritické cesty (CPM – Critical Path Method) se používá k zobrazení časové náročnosti projektu. Představuje nejdelší možnou cestu mezi vstupem a výstupem daného projektu a zároveň nejkratší možnou dobu jeho realizace.

Tabulka 9: Popis jednotlivých činností, doba trvání

Činnost	Popis jednotlivých činností	Doba trvání (měsíce)	Předcházející činnosti
A	Zpracování žádosti o dotaci	1	-
B	Příprava projektové dokumentace včetně stavebního povolení	2	A
C	Schválení projektu	1	A, B
D	Výběr vhodného dodavatele	2	C
E	Zahájení realizace projektu	1	D
F	Realizace stavebních prací	3	E
G	Montáž technologie	1	F
H	Ukončení realizace	1	G
I	Předložení závěrečné zprávy	1	H
J	Předložení žádosti o proplacení dotace	1	H, I
K	Uvedení do provozu	1	H
L	Přijetí nových pracovníků	1	K
M	Propagace produkce	1	H

04-18-2016 09:30:07	Activity Name	On Critical Path	Activity Time	Earliest Start	Earliest Finish	Latest Start	Latest Finish	Slack (LS-ES)
1	A	Yes	1	0	1	0	1	0
2	B	Yes	2	1	3	1	3	0
3	C	Yes	1	3	4	3	4	0
4	D	Yes	2	4	6	4	6	0
5	E	Yes	1	6	7	6	7	0
6	F	Yes	3	7	10	7	10	0
7	G	Yes	1	10	11	10	11	0
8	H	Yes	1	11	12	11	12	0
9	I	Yes	1	12	13	12	13	0
10	J	Yes	1	13	14	13	14	0
11	K	Yes	1	12	13	12	13	0
12	L	Yes	1	13	14	13	14	0
13	M	no	1	12	13	13	14	1
	Project Completion Time	=	14	months				
	Number of Critical Path(s)	=	6					

Obrázek 6: Řešení pomocí WinQSB – vstupní tabulka

Obrázek 7: Kritická cesta projektu (síťový graf)

Po provedení řešení v programu WinQSB bylo zjištěno, že v případě projektu existuje 6 kritických cest. Celková doba realizace na kritických cestách je 14 měsíců.

7.1.7 Struktura financování projektu

Pro tento druh projektu bude poskytnuta dotace ze Státního zemědělského intervenčního fondu ve výši 25 – 45 %.

Tabulka 9: Financování projektu (vlastní zpracování)

Program	Program rozvoje venkova 2014 - 2020
Opatření	M06 Rozvoj zemědělských podniků a podnikatelské činnosti
Podopatření	6.4.1. Investice do nezemědělských činností
Dotace	25 – 45 %

Před proplacením dotace bude žadatel hradit výdaje částečně z vlastního rozpočtu a částečně z poskytnutého bankovního úvěru.

Návrh rozpočtu

Náklady na rekonstrukci objektu včetně vybudování bourárny masa a maloobchodní prodejny odpovídají potřebám oprav stávajícího objektu a aktuálním cenám technologického zařízení. Celkové náklady na projekt jsou 2 770 000 Kč.

Tabulka 10: Návrh rozpočtu projektu (vlastní zpracování)

Položka	Specializace	Náklady v Kč
Projekt a stavební povolení		150 000
Rekonstrukce objektu		2 000 000
Technologie	Thermobox	60 000
	2x chladicí box vč. technologie chlazení	360 000
	Řeznický špalek	10 000
	Sekač	5 000
	Sada řeznických nožů	10 000
	Sterilizátory	25 000
	Bourárenský stůl	20 000
Zařízení prodejny	Chladicí boxy	100 000
	Pokladny	30 000
Celkem		2 770 000

7.1.8 Rizika projektu

Průběh realizace projektu i jeho konečný výsledek může být ovlivněn několika skutečnostmi, které mohou mít na celý projekt negativní dopad. Mohlo by dojít k nedodržení termínu dokončení stavby, například z důvodu špatné komunikace se stavební firmou nebo také z důvodu dlouhodobého nepříznivého počasí.

Dalším rizikem by se mohly stát neplánované výdaje související s poskytnutím nižšího procenta dotačních prostředků. S těmito výdaji by však měl žadatel počítat a měl by tak být schopen zajistit případné financování z jiných zdrojů.

Nevýhodou se dále může stát nepravidelný odbyt produktů nebo naopak omezenost nabízených produktů, kdy v případě většího zájmu by producent neměl co nabídnout.

Může také dojít k nedodržení přísných hygienických podmínek.

Další riziko souvisí se zátěží chladem při zpracování syrového masa. Dlouhodobý pobyt v chladném prostředí by mohl vést ke zdravotním problémům zpracovatelů. Je potřeba poskytnout zaměstnancům ochranné pracovní prostředky.

7.1.9 Výhody projektu

- nabídka vysoce kvalitního produktu za přijatelnější cenu
- vysoká přidaná hodnota pro farmu bez neúměrně zvýšených nákladů
- hmatatelná identifikace pro spotřebitele – zákazník přímo vidí a zná prostředí původu
- zaručení čerstvosti daných surovin (nákup přímo od zdroje)

ZÁVĚR

Hlavním cílem diplomové práce bylo zanalyzovat vývoj a současný stav ekologického zemědělství v mikroregionu Hornolidečsko. Na základě této analýzy a prostřednictvím semistrukturovaných rozhovorů byl navržen projekt pro podporu ekologického zemědělství za účelem rozvoje venkova.

V teoretické části byla vysvětlena problematika ekologického zemědělství ve spojitosti s rozvojem venkova. Byly vymezeny jeho hlavní cíle a principy, kterými napomáhá udržovat kulturní ráz zemědělské krajiny, svým způsobem hospodaření dbá na životní prostředí a napomáhá k udržování osídlení venkova. Byl nastíněn vývoj zemědělství v České republice před rokem 1989 a po něm, včetně jeho transformačních změn. Dále byla představena Společná zemědělská politika EU ve vztahu k vývoji ekologického zemědělství jak v Evropské unii, tak i v České republice.

V praktické části byla stručně popsána socioekonomická analýza mikroregionu Hornolidečsko s důrazem na vývoj zemědělství a jeho strukturu v současné době. Byly provedeny řízené rozhovory se dvěma zemědělskými subjekty, které napomohly k vytvoření projektové části diplomové práce.

Navrhovaným projektem je vybudování bourárny masa včetně maloobchodní prodejny v Zemědělském družstvu Francova Lhota. ZD Francova Lhota zaznamenává obrovský zájem o své bioprodukty z řad regionálních odběratelů. Vybudováním zpracovny masa a následným zavedením prodeje výrobků přímo ze dvora, by došlo k rozšíření podnikatelských aktivit nejen družstva, ale celého mikroregionu Hornolidečsko.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

ABCERT: Certifikace ekologického zemědělství [online], 2012. Lukáš & Vojtěch Krajíčkoví [cit. 2016-04-18]. Dostupné z: <http://www.abcert.cz/>

Akční plán ČR pro rozvoj ekologického zemědělství v letech 2016–2020 [online], 2016. Praha: Ministerstvo zemědělství [cit. 2016-04-18]. Dostupné z: http://eagri.cz/public/web/file/442986/Akcni_plan_CR_pro_rozvoj_EZ_Czech_Action_Plan_for_Development_of_OF.pdf

BEČVÁŘOVÁ, Věra a Ivo ZDRÁHAL. *Rozvoj zemědělství a venkova v evropském modelu agrární politiky: formování strategie v kontextu změn prostředí*. 1. vyd. Brno: Mendelova univerzita v Brně, 2013, 129 s. ISBN 978-807-3757-717.

BIČÍK, Ivan a Vít JANČÁK. *Transformační procesy v českém zemědělství po roce 1990*. 1. vyd. Praha: Katedra sociální geografie a regionálního rozvoje Přírodovědecké fakulty Univerzity Karlovy, 2005, 103 s. ISBN 80-865-6119-4.

BINEK, Jan a kol. *Synergie ve venkovském prostoru: aktéři a nástroje rozvoje venkova*. 1. vyd. Brno: GaREP Publishing, 2009, 96 s. ISBN 978-80-904308-0-8.

Biokont - Česká republika: inspekce a certifikace BIO [online], 2009. [cit. 2016-04-18]. Dostupné z: <http://www.biokont.cz/?e=97>

Bureau Veritas Czech Republic [online]. [cit. 2016-04-18]. Dostupné z: <http://www.bureauveritas.cz/>

Cyklostezka Bečva-Vlára-Váh [online], 2013. [cit. 2016-04-17]. Dostupné z: <http://www.bevlava.cz/>

Český statistický úřad: *Databáze demografických údajů za obce ČR* [online], 2016. [cit. 2016-04-17]. Dostupné z: https://www.czso.cz/csu/czso/katalog-produktu?p_p_id=3&p_p_lifecycle=0&p_p_state=maximized&p_p_mode=view&_3_struts_action=%2Fsearch%2Fsearch&_3_redirect=%2Fc%2Fportal%2Flayout%3Fp_1_id%3D20137706%26p_v_1_s_g_id%3D0&_3_keywords=mikroregion%C5%AF+&_3_groupId=0

DANNENBERG, Peter a Elmar KULKE. *Economic Development in Rural Areas: Functional and Multifunctional Approaches*. England: Ashgate Publishing Limited, 2015, 239 p. ISBN 978-1-4724-4483-7.

Eagri Zemědělství [online], 2015. Ministerstvo zemědělství [cit. 2016-04-18]. Dostupné z: <http://eagri.cz/public/web/mze/zemedelstvi/ekologicke-zemedelstvi/>

Ekologické zemědělství a rozvoj venkova [online], 2008. [cit. 2016-04-18]. Dostupné z: <http://www.agro-envi-info.cz/files/dokumen/EZ%20a%20rozvoj%20venkova.PDF>

Eurostat [online]. European Commission [cit. 2016-04-18]. Dostupné z: <http://ec.europa.eu/eurostat/data/database>

Historie Společné zemědělské politiky [online], 2009. [cit. 2016-04-18]. Dostupné z: <http://www.businessinfo.cz/cs/clanky/historie-spolecne-zemedelske-politiky-5146.html>

Facts and figures on organic agriculture in the European Union [online], 2013. [cit. 2016-04-18]. Dostupné z: http://ec.europa.eu/agriculture/markets-and-prices/more-reports/pdf/organic-2013_en.pdf

FOJTÍKOVÁ, Lenka a Marian LEBIEDZIK. *Společné politiky EU: historie a současnost se zaměřením na Českou republiku*. 1. vyd. Praha: C.H.Beck, 2008, s. 179, ISBN 9788071799393.

Horní Lideč: Strategie přeshraniční spolupráce mikroregionu Hornolidečska a Púchovské Doliny 2014-2020 [online], 2016. [cit. 2016-04-17]. Dostupné z: <http://www.hornilidec.cz/strategie-preshranicni-spoluprace>

Hornolidečsko [online], 2016. NOWONET media, s.r.o. [cit. 2016-04-17]. Dostupné z: <http://www.hornolidecko.cz/cz>

Kontrola ekologického zemědělství [online], 2009. OMEGAplus Chrudim s.r.o. [cit. 2016-04-18]. Dostupné z: <http://www.kez.cz/>

KLUFOVÁ, Renata. *Demografický vývoj a typologie českého venkova v kontextu prostorových souvislostí*. 1. vyd. Praha: Wolters Kluwer, 2015, 275 s. ISBN 978-80-7478-733-1.

KOLČAVOVÁ, Alena. *Kvantitativní metody v rozhodování: studijní pomůcka pro distanční studium*. 4. upr. vyd. Zlín: Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně, 2010, s. 194, ISBN 978-80-7318-950-1.

KÖNIG, Petr a kol. *Rozpočet a politiky Evropské unie. Příležitost pro změnu*. 2. vyd. Praha: C.H.Beck, 2009, s. 246, ISBN 978-80-7400-011-9

KURTINOVÁ, Jana, Jan SMILEK a Marie ŠKARPOVÁ, 2007. *Hornolidečsko Člověk a společnost: učební texty*.

MAS Hornolidečsko [online], 2016. NOWONET media, s.r.o. [cit. 2016-04-17]. Dostupné z: <http://www.mashornolidecska.cz/>

MAS Hornolidečsko: Strategie komunitně vedeného místního rozvoje MAS Hornolidečska na období 2014-2020 [online], 2016. [cit. 2016-04-17]. Dostupné z: <http://www.mashornolidecska.cz/cz/11-strategie-2014-2020.html>

MAS Hornolidečska: Strategický plán LEADER MAS Hornolidečska na období 2007-2013 [online], 2016. [cit. 2016-04-17]. Dostupné z: <http://www.mashornolidecska.cz/cz/3-leader-2007-2013.html>

NAŘÍZENÍ RADY (ES) č. 834/2007 ze dne 28. června 2007 o ekologické produkci a označování ekologických produktů a o zrušení nařízení (EHS) č. 2092/91

PAVELKA, Jan, Jiří TREZNER a kol. *Příroda Valašska: (okres Vsetín)*. 1. vyd. Vsetín: Český svaz ochránců přírody ZO 76/06 Orchidea, 2001, 568 s. ISBN 80-238-7892-1.

PĚLUCHA, Martin a kol. *Rozvoj venkova v programovacím období 2007-2013 v kontextu reformy SZP EU*. 1. vyd. Praha: IREAS, 2006, 162 s. ISBN 80-866-8442-3.

PĚLUCHA, Martin. *Venkov na prahu 21. století: venkov a jeho rozvoj na přelomu milénia, územní dopady znalostní ekonomiky na venkov, souvislosti vztahů měst a venkova v globalizované ekonomice*. 1. vyd. Praha: Alfa nakladatelství, 2012, 319 s. ISBN 978-80-87197-49-3.

Principles of organic agriculture [online], 2015. [cit. 2016-04-18]. Dostupné z: <http://www.ifoam.bio/en/organic-landmarks/principles-organic-agriculture>

Program rozvoje venkova 2007 - 2013 [online], ©2009-2015. Ministerstvo zemědělství [cit. 2016-04-18]. Dostupné z: <http://eagri.cz/public/web/mze/dotace/program-rozvoje-venkova-na-obdobi-2007/>

Příroda Valašska: Geologický vývoj [online], 2016. Český svaz ochránců přírody [cit. 2016-04-17]. Dostupné z: <http://www.priroda-valasska.cz/cz/4-priroda-valasska/11-geologicky-vyvoj.html>

Reformy společné zemědělské politiky [online], 2016. EU-Media, s.r.o [cit. 2016-04-18]. Dostupné z: <http://www.euractiv.cz/zemedelstvi0/link-dossier/reformy-spolen-zemdlsk-politiky>

Ročenka ekologického zemědělství 2014 [online], 2015. Praha: Ministerstvo zemědělství [cit. 2016-04-18]. Dostupné z: <http://eagri.cz/public/web/mze/ministerstvo-zemedelstvi/statistika/ekologicke-zemedelstvi/rocenka-ekologickeho-zemedelstvi-2014.html>

Rural Development in the European Union Statistical and Economic Information Report 2013 [online], 2015. [cit. 2016-04-18]. Dostupné z: http://ec.europa.eu/agriculture/statistics/rural-development/index_en.htm

SEJÁK, Josef a kol. *Udržitelnost českého zemědělství v globalizovaném prostředí*. 1. vyd. Ústí nad Labem: Univerzita J. E. Purkyně v Ústí nad Labem, Fakulta životního prostředí, 2008, 151 s. ISBN 978-80-7414-007-5.

Seznam ekologických zemědělců [online], 2013. Ministerstvo zemědělství [cit. 2016-04-18]. Dostupné z: <http://eagri.cz/public/web/mze/zemedelstvi/ekologicke-zemedelstvi/seznamy-podnikatelu/seznam-ekologicky-zemedelcu/>

ŠTIKA, Jaroslav. *Moravské Valašsko: Jeho vznik a vývoj*. 1. vyd. Ostrava: Profil, 1973, 87 s. ISBN 48-016-73.

ŠŤASTNÝ, Jaroslav, 1971. *Tradiční zemědělství na Valašsku*. Praha: Univerzita Karlova.

TOMAN, Miroslav, Stanislav CODL a Petr TUČEK. *České zemědělství: očima těch, kteří u toho byli*. Praha: Národní zemědělské muzeum Praha, 2012, 203 s. ISBN 978-80-86874-39-5.

TOMŠÍK, Karel. *Vývoj a perspektivy evropského venkova: Aspekty konkurenceschopnosti a udržitelného rozvoje v evropském venkovském prostoru v prostředí globalizace*. 1. vyd. Praha: Wolters Kluwer, 2009, 208 s. ISBN 9788073574956.

URBAN, Jiří a Bořivoj ŠARAPATKA. *Ekologické zemědělství: učebnice pro školy i praxi*. 1. vyd. Praha: MŽP, 2003, s. 279. ISBN 80-721-2274-6.

VONDRÁŠKOVÁ, Šárka. *Vývojové trendy ekologického zemědělství*. In: Praha, 2006.

VOŠTA, Milan. *Společná zemědělská politika EU a její aplikace v České republice. Současná Evropa 02/20*. [online]. [cit. 2016-04-18]. Dostupné z: <https://ces.vse.cz/wp-content/vosta.pdf>

Zákon č. 242/2000 Sb., o ekologickém zemědělství ze dne 29. června 2000

SEZNAM OBRÁZKŮ

Obrázek 1: Multifunkční koncept ekologického zemědělství podle Altieriho (Šarapatka, 2003, s. 25).....	27
Obrázek 2: Podíl ekologicky obhospodařované plochy na celkové zemědělské půdě v NUTS 2 v EU v roce 2010 (European Commission, 2013).....	36
Obrázek 3: Hranice obcí mikroregionu Hornolidečsko (MAS Hornolidečsko, 2016)	45
Obrázek 4: Plánované propojení cyklostezek Bečva – Váh cyklostezkou Vlára (Cyklostezka Bečva-Vlára-Váh, 2013).....	50
Obrázek 5: Struktura půdy (ČSÚ, 2016, vlastní zpracování)	56
Obrázek 6: Řešení pomocí WinQSB – vstupní tabulka	74
Obrázek 7: Kritická cesta projektu (síťový graf).....	74

SEZNAM TABULEK

Tabulka 1: Vývoj počtu farem v EZ a výměry zemědělské půdy v letech 1990 – 2014 (Ročenka ekologického zemědělství 2014, 2015).....	38
Tabulka 2: Vývoj lidnatosti v obcích Hornolidečska v letech 1991 – 2015 k 1.1. (ČSÚ, 2015).....	48

SEZNAM GRAFŮ

Graf 1: Podíl plochy ekologického zemědělství v letech 2013 a 2014 v ha (Eurostat, 2015).....	37
Graf 2: Počet ekofarem a výměra celkové plochy v EZ v krajích ČR v roce 2014 (Ročenka ekologického zemědělství 2014, 2015).....	42
Graf 3: Vývoj dotací EZ v ČR v letech 1998 – 2014 (Ročenka ekologického zemědělství 2014, 2015).....	43
Graf 4: Vývoj počtu obyvatel na území Hornolidečska v letech 1991 – 2015 (ČSÚ, 2015).....	47

